

Přítomnost

ROČNÍK XI

V PRAZE 12. PROSINCE 1934

Za Kč 2.—

Tragedie československého průmyslu a Hodáč MILOŠ VANĚK

Co má dělat Národní banka? EDUARD VYŠKOVSKÝ

Románová trilogie Karla Čapka VÁCLAV ČERNÝ

Na útěku z podsvětí

Gen. Medek v listě kdysi Nerudově Posl. J. HUDEC

Po rolníkovi nechť přijde dělník

Na starý motiv — Zabedněnost

O tom, jak národní studenti vyhráli „Všehrd“ — Studentiana

Katolíci selhali — Cesta mladých napravo

Tragedie československého průmyslu a Hodáč

Čas: 1918—1934.

Místo: Praha, sídlo politiky a českého vědění i vědomí o světě a o souvislostech věcí vůbec a o českých věcech národních a vlasteneckých zvláště. Ale také takových věcí, jako jsou: Stát. Národ. Demokracie. Kultura. Souvislost průmyslu se vzestupem životní úrovně hmotné i duchovní ve městech i na venkově, se zrozením a osudy moderních demokracií. S osudy národa. Tudíž také s úkoly národní a vlastenecké politiky.

Jednající osoby: Měšťanstvo, rolnictvo a dělnictvo české, zejména jeho političtí representanti. (Mezi nimi dr. Hodáč — nikoli osoba, nýbrž spíše symbol české měšťanské a průmyslové politiky po-převratové.)

Prolog:

1860—1918: České země, zastoupené na radě říšské, měly na svém území soustředěnu nejlepší a největší část přírodního bohatství i průmyslu celé rakousko-uherské monarchie. Rychlé tempo jejich zprůmyslnění v XIX. století vedlo ke zrychlení jejich národního a demokratického uvědomení, k rychlému vzrůstu jejich dělnického hnutí, ke zintenzivnění a družstevnímu proorganisování jejich zemědělství. Průmysl, obchod a doprava sehrál v hmotném a duchovním vzestupu těchto zemí a v politické, sociální i hospodářské organizaci jejich sil úlohu nejvýznamnější. Jako všude byl průmysl i zde nejsilnějším — národním buditelem.

1918: Zrodil se samostatný československý stát.

Dějství první.

1918—1923: Mladý stát zorganizoval svou správu, zapojil se do politické spolupráce evropské, uspořádal své finance a položil také (po bolestné a zbytečné deflační krizi) základy ke vzloubení svého průmyslu do světové výměny zboží.

I zbývalo jen provést toto vzloubení. Ohmatat břehy nové hospodářsko-politické konstelace. Ocenit, pokud bude moci průmysl, zařízený na odbyt do Ha-líče, Maďarska, alpských zemí a na Balkán, dodávat i nadále do těchto svých starých sice odbytíšť, ale nových států. Pokud nebude moci, najít odbytíšť nová, náhradní, nejen však okamžitá, nýbrž struk-turální, to jest najít stálé odběratele zboží, kteří by byli podněcováni k nákupu nikoli jen okamžitou (va-lutní či jinou) výhodou, nýbrž stálým svým zájmem — nejlépe tím, že ze svých zemí budou za naše vý-robky zase dodávat suroviny. Zkrátka: narýsovat obchodně politický plán a postupně jej uskutečňovat, získávat v odbytíšťích opěrné body a rozšiřovat po-stupně své posice podle osvědčených receptů sta-rých vývozních zemí průmyslových.

Tento plán však zůstal nerozvržen. Neboť hlavní jeho součástí by musila být zvýšená pozornost

k agrárním zemím střední a východní Evropy. Tu však rozvinouti bránily a) agrární zájmy česko-slovenské, b) opovrzení k Sovětům, a c) hlavně však — a vlastně v řadě první — naprosté nepochopení českého měšťanstva pro historickou úlohu, která mu byla svěřena zrozením samostatného státu: zachránit a zachovat průmysl své vlasti.

Toto nepochopení je tragickou vinou českého měšťanstva. Tragickou proto, že za ni nemůže. Neboť k vyšším plukovníčtějším, průkopnicktějším a inicia-tivnějším funkcím průmyslového budování a obchod-ní organizace se vlastně až do převratu průmyslové kapitánstvo české nikdy nedostalo. Pokud byl u nás v elk oprůmysl, byl v rukách Němců. Stejně i vše-cka prvovýroba, dobývání paliva a průmyslových su-rovin anorganických. Zahraniční obchod také. V ru-kách českého měšťanstva byly až do převratu takřka jen podniky, které pracovaly pro okresní trhy. Hlavně ona odvětví průmyslová, která vyrůstají přímo ze zemědělství: pivovary, lihovary, cukrovary, pily, mlé-kárny, sýrárny, hospodářské stroje, a kromě nich jen trochu textilu, konfekce a bot. Žádné uhlí. Žádné rudy. Málo strojírenství. Zkrátka žádná z oněch n e j m o c n ě j š í c h pák, které jsou základem a pod-mínkou průmyslového růstu — a také příležitostí učít se provádět obchodní a organizační transakce nikoli jen ode žní do žní a od okresu k okresu, nýbrž dlouhodoběji a v měřítku zemském, státním nebo dokonce kontinentálním a zaoceánském...

Jedno však se přece podařilo dobře: sehnat všecku tu — takto historicky podmíněnou — schopnost českých průmyslových a obchodních kapitánů do je-diného houfu a zorganizovat ji ve Svazu průmyslníků. Zda ke zdaru tohoto sjednocení přispěla spíše orga-nizační schopnost dra Hodáče, generálního sekretáře tohoto Svazu, nebo snad úzkost z budoucnosti a vě-domí o nedostatečnosti své vlastní intelektuální a tradiční výzbroje na straně organizovaných — těžko rozhodnouti. Je však pravděpodobno, že o b o j í tyto složky zde vedly k tak stoprocentnímu organizačnímu zdaru.

Dějství druhé.

1924—1930: Čsl. hospodářství se dostává — s ji-stým zpožděním (o deflační krizi), ale přece jen — do velkého světového vzestupu konjunktury, jenž vrcholí nevidaným rozkvětem roku 1929. Zdá se, že všecko je v nejlepším pořádku. Že zase už jednou měl pán-bůh z nějakého naprosto záhadného důvodu ty Če-choslováky raději než ostatní a prominul jim nedo-statek i vlastního přičinění i orientace ve světě. Pro-vedli sice Češi svou deflací z roku 1922 desindustria-lisaci východního Slovenska, ale Slováci nemají svého měšťanstva, mají jen pátery, pastory a advokáty, kteří se ještě nevyznají ve zjišťování odpovědnosti za hospodářsko-politické hříchy — i bylo obojím od-puštěno: hřích zůstal beztak jen uvnitř česko-slo-venské rodiny...

Ale světová konjunktura svezla s sebou průmy-slové kapitány do říše ilusí. Zdálo se jim, že nejože-

havějšího a nejtěžšího úkolu svého — zapojit tu novou ČSR bez velkých otřesů a ztrát do světové dělby práce a výměny zboží — se zhostili tak úspěšně, jak sotva kdo mohl očekávat. Události však — viz dějství třetí — jim budou musít ukázat, že se jich nikoli zhostili, nýbrž byli zhoštěni — první bouřlivou, abnormálně příznivou, protože poválečnou konjunkturou.

Nežli se však tyto události — světová hospodářská krize — dostaví, budou mít průmysloví kapitáni čeští ještě čas, aby si vymezili svůj národní úkol v čase i v prostoru a vytvořili k němu příslušnou filosofii. V prostoru: vlast českého průmyslu se rozprostírá od převratu ve vědomí kapitanů hlavně v trojúhelníku mezi Pardubicemi, Plzní a Mladou Boleslaví. V čase pak si svůj úkol vymezují nejraději takto: nejdéle do tří měsíců jest nám opatřit pro průmysly této užší vlasti další — celní ochranu. A poněvadž zmíněný trojúhelník se značně kryje s řepnou oblastí zlatého prutu země české, kryje se brzy takto chápaný vlastenecký úkol průmyslové filosofie s jiným úkolem vlasteneckým: filosofie agrární. Trojúhelník Pardubice-Plzeň-Mladá Boleslav se takto stal prvním a jediným regionalistickým podnikem, který se dosud v ČSR hospodářsky znamenitě zdařil — díky tomu, že iniciativa průmyslové politiky se omezila takřka výlučně jen na ochranné celní požadavky, presentované vždy v okamžiku, kdy také agráři chtěli nějaká cla. Co však zůstalo za hranicemi této užší vlasti? Tohoto trojúhelníku?

Maličkosti: jenom uhlí a rudy a železárny a strojírný severočeské a ostravské; jenom textil a sklářství a porculán na severu a západě Čech; jenom brněnské vlnářství; jenom lesní průmysly Slovenska a Podkarpatské Rusi. Jenom právě ony průmysly ČSR, které jsou organicky vyrostlé na svých podzemních či pozemských surovinových zdrojích a jsou v průmyslové klenotnici československé diamanty největšími. Jenom právě ony podniky, které byly zdrojem úživnosti nejširších statisíců zaměstnanců, úředníků i dělníků. Jenom smetana, krém československého průmyslu. A jenom Dunaj, Bratislava, Komárno, výpadní brány do Černého moře a na celý blízký východ. Jenom . . .!

Ale co na tom? Pohraniční prstenec průmyslový za konjunktury 1924—1929 ožil, obnovil svůj vývoz a má své Mühligy, Liebige a Sonnenscheiny — nač tedy bychom se mu starali ještě také my o vývoz pomocí pák státní politiky obchodní, pokud ji provozuje ministerstvo obchodu a svaz československých průmyslníků? Vždyť Hauptverband má také svého generálního sekretáře a vycházíme celkem spolu víc než snesitelně. Že Hauptverband nás nemůže zastoupit v přemýšlení o celostátních, celonárodních, vskutku československých úkolech hospodářských? Co na tom? Vždyť máme „národní úkol“ — v rámci trojúhelníku!

A potom: hleďte, průmyslu se přece daří znamenitě, zrovna rozšiřujeme také Svaz průmyslníků v celostátní organizaci, uzavřeli jsme dohodu s německým Hauptverbandem — nejsou i tohle příznaky, že jsme stoprocentně dostáli svému úkolu?

Dějství třetí.

1930—1934: Jednotný svaz průmyslnický je tedy hotov. Češi, Němci, Slovensko jsou v něm — je to opravdu československá, opravdu celostátní organi-

sace. Skvěle vybavená observatoř a dílna hospodářsko-politická. Německé měšťanstvo se už vzdalo snů o Anschlussu. Inlace a otřesy v Říši mu vytloukly z hlavy irredentu. Přináší tedy loyálně a korektně svůj podíl rozumu a organizačních schopností. Začíná však světová hospodářská krize. Zemědělství už pod ní stená a průmysl bude stenat co nevidět. Věru, nejuvyšší čas, že jsme si takto zorganizovali Svaz! Bude ho zapotřebí!

Úživnostní základna průmyslu i zemědělství se brzy úží a krátí. Ale cožpak zemědělci! Mají silnou politickou reprezentaci a hodně moci. Pokud lze, podporují státními opatřeními úživnost vesnic, úživnost zemědělství. Mají v tom značný náskok před námi, Svazem, jehož starostí bude zjednat trochu rovnováhy mezi zemědělstvím a průmyslem, podepřít úživnost měst a průmyslových středisk. Socialisté sami na to nestačí. Ještě že se dal loni dr. Hodáč zvolit poslancem! Bude nyní lépe moci uplatňovat průmyslové zájmy ve své straně i ve sněmovně.

Průmyslové zájmy?

Ne. Nýbrž jen zájmy „trojúhelníku“. A ty jsou obstarány tak dostatečně, že není proč se rozčilovat ani tehdy, když agráři vypovědí na počátku krize celní válku Maďarsku, když znemožňují obchodní dohodu i s tak srdečnými přáteli, jako jsou Jiho-slované a Rumuni, když svými ochrannými požadavky, znemožňováním dovozu zahraničních zemědělských plodin a dobytka podkopávají půdu bez- tak už zhroucenému vývozu našich průmyslových výrobků. Že nezaměstnanost se stává katastrofální? Inu, v „trojúhelníku“ to není tak zlé — jen 5—10%. Že německé pohraničí má 50—60% nezaměstnaných dělníků? Ale to přece jsou Němci! Že na Slovensku bída převyšuje všecku lidskou představu, že není práce ani v lesích (pro konflikt s Maďarskem) — inu, kdo za to může? Hlinka chce jen autonomii, církevní školy a státní dodávky — žádný obchodně politický program.

Ostatně: kde vlastně je psáno, že musíme mít tolik průmyslu? Hleďte, agráři mají zčásti přece jen pravdu. Průmyslová střediska jsou jen zdrojem neklidu. Víte, ta věčná sociální otázka! Hnízdiště marxismu a bolševismu. Neškodí, budou-li trochu pročištěna. Co nezdravé jest, umře, a zdraví to přečkají. Jen přezimovat, vydržet . . .

Ale krize se hloubí a hloubí a konec konců zasahuje i do trojúhelníku. Reservy nejsou tak silné, aby stačily na „zimou“ tak dlouhou. Teď, teď, snad se Svaz konečně přece jen vzbudí, zasáhne a vytyčí svůj plán na podporu úživnosti průmyslových středisk a měst, na podporu vývozu, dohodne se s agráři, dá podnět k celostátním a vskutku plánovitým řešením — vždyť Mühlige, Liebig, Federer, Fritz Heller už dávno dávají signály, je třeba počít, dát se do toho, vždyť jsme si nedbalostí zostrili svou krizi o dobrou třetinu nad úroveň, danou světovými vlivy! Češi ve Svazu převezmou iniciativu, dr. Hodáč, generální tajemník . . .

Co udělá doktor Hodáč, generální tajemník Svazu československých průmyslníků, poslanec a v Kramářově nemoci uznávaný vůdce českého měšťanstva, v této osudné hodině? Kterým směrem uplatní sílu své průmyslnické organizace, již byl tak znamenitě celostátně vybudoval?

Ani ho nenapadne doporučit parlamentu svá opatření ke zmírnění krize, vytyčit svůj plán, své

požadavky, požadavky průmyslu, jež vede. Ale když přijde s návrhem opatření dr. Engliš a když agráři a socialisté toto opatření — devalvaci — provedou, „učiní“ toto: o d e j d e na znamení protestu z vlády, jde do opozice a prorokuje na náměstích inflaci a drahotu.

Proroctví však se nesplní! Devalvace působí dobře, ale málo. Je zapotřebí pomáhat průmyslu dalšími opatřeními. Jaká navrhne dr. Hodáč, kdyžž si byl odchodem své strany z vlády opatřil svobodu jednání i slova? Kterým směrem uplatní nyní sílu své průmyslnické organizace? Co udělá?

Zase nic. Zase odejde. Zase podá demisi. To jest: vezme si dovolenou. Placenou dovolenou i ze Svazu průmyslníků. A jde kázat mladým hochům na nároží ulic a po hospodách — o insigniích, o pravém, integrálním vlastenectví, o Jediném Velikém Národním Úkolu, o Novém Nacionalismu.

Generál průmyslu desertuje před tíží svého vskutku státního, národního a vlasteneckého úkolu k Úkolům Pouze Integrovaným . . .

Zde by mohla tragedie skončit. Správný dramatik by použil definitivně opony ve chvíli, kdy se jeho hrdina zlomí pod svým životním úkolem a stane se chiliastickým radikálem. Ale náš hrdina je symbolický a pokud symbolizuje politiku části českého měšťanstva, je obklopen hřbitovem mrtvých továren a desetitisíci mladých i starých lidí, kteří nemají práce, kteří nejsou zakotveni, kteří nemají svého životního úkolu a jsou proto náchylni stát se — oh, z tak zcela opačného důvodu než dr. Hodáč! — také Nacionalně či Sociálně chiliastickými radikály. Nemůžeme ho proto v tomto okamžiku opustit a musíme se porozhlédnouti v přestávce před čtvrtým dějstvím po jeho situaci.

Intermezzo situační.

Na přelomu z roku 1934 do roku 1935 jde světová konjunktura, provázena každého půlroku menšími zvraty, svým vleklým tempem vzhůru. Československá konjunktura prožívá svůj těžší zvrát a sotva před jarem naváže na vzestupnou tendenci světovou. Dosavadní průběh krise skončil částečnou desindustrialisací severních a jihozápadních Čech. Data o tomto průmyslovém hřbitově viz v poslední řeči ministra sociální péče dra Meissnera. Jde nyní o to, zda byla tím už definitivně zúžena úživnost Československé republiky pro dnešní generace a zda se tedy budeme či nebudeme musit odhodlávat k mimořádným dlouhodobějším státním zásahům do průmyslového hospodářství. Neboť i kdybychom zemědělství forsírovali sebe usilovněji, nikdy už nám nebude s to absorbovat přebytek pracovních sil, uvolněné racionalisací živých a pohřbením mrtvých továren. Bude to úkol těžký. Jednotlivci se před ním může podařit utéci, ale celé společenské třídy, celému národu ne. Propadne-li však na této křižovatce československých hospodářských dějin část českého měšťanstva hysterii a nebude-li schopna nésti svůj podíl práce, obětí a odpovědnosti, bude to sice škoda, ale nikoli nenapravitelná, bude to sice potíže, ale nikoli nepřekonatelná — neboť ostatní skupiny a třídy a strany si již uvědomují, oč odpovědnější mají tím úkol.

Do roka a do dne budou volby. V nich se bude rozhodovat, které strany, která vláda — a který prezident státu — nás povedou těžkými dobami, které ještě máme před sebou. Insigniáda ukázala, že volební kampaň už začala. Ukázala také, jaký byl smysl Hodáčovy deserce před státními úkoly k pouličnímu Nacionalnímu Radikalismu. Neboť tuto deserci doprovází pakt Kramářův se Stříbrným, prosazovaný ve výkonném výboru národní demokracie s nebyvalou naléhavostí — pohružkou, že dr. Kramář by se vzdal poslaneckého mandátu a politické aktivity, kdyby pakt nebyl schválen. Část národní demokracie — a tím i měšťanstva českého — nesouhlasí však s tímto dobrodružstvím. A Hodáčův úprk na ulici ukazuje, že jde opravdu o dobrodružství větší než se dosud zdálo: o pokus zpestřiti nastávající volební kampaň o prostředky násilné a nelegální, o pokus zajistiti tak bloku národní demokracie se Stříbrným atraktivnost, kterou se mohla pochlubit v našem státním sousedství hnutí teroristická, fašistická.

Příznaků je mnoho. Nejprve slovních: Hodáč a jeho lidé, také Domin, používají ve svých projevech doslova hesel, která před nimi byla ražena fašismem, zejména německým, hesel Papenových, Hitlerových a Hugenbergových. Ve volbách obecních v Písku a v Pečkách pak po prvé fungují příznaky materiální: nákladní auta, dovážející přespolní placené úderníky. Pak přichází insigniáda — první větší pokus vznítiti násilnosti na pražských ulicích pod záminkou „pomoci“ státní výkonné moci. První konkrétní pokus o fašism.

Neboť, uvědoměme si: filosoficky se fašismus nedá definovat. Co má v sobě ideí a hesel, nakradl — u nacionálních liberálů, u socialistů, u fyziokratů, u cechovních filosofů, kde se dalo, bez ladu a skladu. Ale ve své praxi je původní a svůj: vždycky se snažil roznitit ovzduší občanské války, vytvořit placené sbory násilníků a rozdmýchat terory, aby mohl předstírat, že „pomáhá“ v boji státní výkonné moci a aby se za to mohl dát buď králem (Italie), nebo prezidentem (Německo) či vládou (Maďarsko, Rakousko) přibrati a legalisovat jako rovnocenná, ba dokonce nadřazená složka státní výkonné moci.

Národní demokracie přestala býti tímto pokusem pouhou opoziční stranou demokratickou a pustila se na bezbřehé moře péstní radikalizace.

Ostatní strany mají v této situaci za úkol: dát pozor na nákupy nákladních aut, zbraní a košil k účelům politickým (která barva je dosti tmavá, aby na ní nebylo vidět špíny, když hnědá a černá jsou už vyprodány?), a dát dvaceti- i padesátiletým fantasmům vědět, že klid, zákonnost a ústavnost příštích voleb je věcí, o níž se nediskutuje. Mít své pořadatelské sbory v pořádku, mít pořádek i na vedoucích místech bezpečnostních sborů a pevnou, klidnou ruku ve vládě — to postačí.

A pak může začít dějství čtvrté.

Dějství čtvrté

a poslední bude od začátku do konce plagiátem. Řekněme však hned, že nikoli italským ani německým — neboť nikoli Mussoliniho ani Hitlera v něm nezpodobí dr. Hodáč, nýbrž — Šmerala.

V dějinách české politiky se už totiž vyskytl muž, který si také dovedl s velkým talentem vybudovati

a udržet za války velkou organizaci, který v rozhodujícím okamžiku dějinném také nevrhl tuto organizaci na váhu směrem, pro nějž byla budována, a který se pak také oddal, blížek padesátce, radikalismu svých mladých let tak, že převzal cíle i taktické poučky, dodané hotově až do domu zahraniční revolucí. Byl to Šmeral. Jenže Hodáč nemá Šmeralovy sebekázně a idealismu — ani skromnosti. Jemu nacionální revolucionism dovoluje přebíratí hotové šablony hitlerovské taktiky z Berlína doslova. Šmeralovi formát vlastní osobnosti bránil přebíratí šablony bolševické taktiky — poučky revolucionismu sociálního — z Moskvy takto doslova. A nebyl zatížen takovým spojencem jako je Stříbrný. Proto se mu ještě jednou podařilo vybudovati velkou organizaci — komunistickou. A přece s ní neměl politického úspěchu.

Ovšem: Šmeral byl až pověstně chud a používali moskevských rublíků k propagandě se vzpíral, kdežto Hodáč má fondy. Tyto fondy však jen tehdy budou dvacateronásobně převyšovat pověstné moskevské rublíky, odchodlá-li se Hodáčovo dobrodružství financovat — o čemž znalci dosud pochybují — dr. Preiss-Zivno. Jenže i těmto fondům lze položití přesné hranice: nákupy lidí ano, kolik chcete. Ale nákupy zbraní ne! Nikdy! Bdělí demokraté a bdělé úřady jsou dosti silná zeď. Tedy: aby byli bdělí, aby byly bdělé! Klidnou, pevnou ruku!

Zrození českého Hugenbergga, jenž by byl s to urovňati budoucímu českému Hitlerovi nebo i jen Göringovi cestu — nemýlíme-li se, vybral si už dr. Hodáč „budoucího českého Göringga“ v osobě jednoho z redaktorů „Poledního listu“ — toto zrození jest a zůstane potratem. Marně bude investován kapitál, marně budou opisovány taktické příručky Goebbelsovy, marně bude „v Němcích hledána pravda...“

Ale snad tento pokus — není ještě daleko skončen a bude míti řadu pokračování — přispěje nakonec ke zraní měšťanstva českého. Kdo rozumem se poučiti nedá, bude učen hořkou zkušeností.

Věru, zjištění, že prof. Domin měl německou maminku a židovskou babičku — ó, té vpravdě Integrální Smůly! — není ničím ve srovnání s celým řetězem faktů, které dokazují, že všichni čelní vůdcové českého integrálního nacionalismu myslí německy, inspirují se německy a chtěli by také německy jednat. Je to jen příznak našeho provincialismu. Žel, není v moci dramatikově spustit za tímto provincialismem závěrečnou oponu. Je ho u nás pořád ještě příliš, příliš mnoho.

E p i l o g.

Autor uzavírá. Shledal:

I. Že zanedbáním

1. včasné obchodně-politické orientace v letech po převratových a

2. převážností agrárních zájmů v obchodní politice v pěti letech před krizí

byla zostřena československá průmyslová krize nad úroveň danou světovými vlivy a bylo způsobeno těžké odprůmyslnění na severu a na západu republiky.

II. Že politicky vedoucí část českého měšťanstva selhala v budování demokratického státního zřízení a zejména v průmyslové politice československé. Že to nebyla náhoda. Že je to společenská vrstva, která si ani svou industrialisací ani demokratisací nevybo-

jovala ani politicky (revolucí proti feudální monarchii), ani technicky (tvůrčí vynalézavostí) ani organizačními schopnostmi (dovést aspoň převzít zděděný průmysl do politického opatrování). Je-li vinna, je její vina tragická. Měla-li svým vůdcem dra Kramáře, posledního mohykána vlasteneckého romantismu let osmdesátých, bylo to v pořádku a nemohl za to dr. Kramář; neboť toto měšťanstvo v okamžiku, kdy se zrodil stát, sotva bylo opustilo cechovně-řemeslné a maloobchodnické stadium svého vývoje. Má-li svým vůdcem dra Hodáče, je to zase v pořádku stejně, jako je v pořádku, že má na své straně z českých spisovatelů, výtvarníků a vůbec kulturně tvůrčích mužů i žen jen právě takové, jako má: „ty, kteří cítí, že náleží do tábora neumění... tábora méně schopného, tábora a tvrze „pravice“... (Eduard Bass).

III. Že všichni, kdož utíkají od svých životních úkolů provozovat na nároží ulic Jedině Národní Magii, kdož desertují před složitostí světového, státního i národního dění k Něčemu, co by dovedli chápat a co by sneslo jejich „ruční pohon“, jsou dnes živnou půdou fašismu, který bude neškodný, pokud si ukládá jen cíle volebně spekuláční, ale který by vedl k vážné státní krizi, kdyby si po příští volební porážce chtěl vztyčovat další chiliastické cíle. Neboť tento „ruční pohon“ odpovídá koncepci „užší vlasti“ — shora naznačeného trojúhelníku. Ta by se „ručním pohonem“ opravdu dala pohánět. Ovšem jen několik měsíců...

IV. Že dnešní fašisace politicky vůdčí části českého maloměšťanstva — a je to fašisace, byť by i Hodáč denně se zapřisahal demokracií — je značně podporována faktem, že ve dvou slovech: „národní demokracie“ už dávno byly skryty dvě lži. Neboť to už po léta ve skutečnosti byla nadnárodní autokracie krále Sobiáše. Strana demokratického, byť i konservativního, měšťanstva českého se teprve po nynějším dobrodružném období zrodí — z trosek nár. dem.

V. Hodáčova deserce před těžkými a složitými úkoly průmyslové politiky československé do myšlenkového pohodlí hotové hitleřiny je podobna pokusu muže, jenž neumí zacházet s motorem, aby se zase zařídil na ruční pohon. Ruční pohon — facky a klacky fašistické — nevzkřísí však z mrtvých na československém průmyslovém hřbitově ani jediného tkalcovského stavu. Tolik už si mohl pan doktor Hodáč přeložit i z italštiny i z němčiny...

VI. Citově, srdcem je československá demokracie udržována miliony drobných lidí. Ale jejich intelektuální ujasněnost o konkrétních problémech demokratické správy ve státě i v průmyslu je poměrně malá, vůdčí vrstvičky jsou ještě slabé a izolované mřížemi stranických klecí. Proti „národnímu sjednocení“ protinárodních rozbíječů je třeba kooperace a koordinace těchto skupin a vrstviček na půdě aktuálního programu, k němuž patří:

1. posílení úživnosti měst a průmyslu rozumnou dohodou s agrárníky o obchodně politickém programu;

2. konec deindustrialisace ČSR;

3. zdokonalení školní i mimoškolní výchovy mládeže k uvědomělému demokratismu a republikanismu;

4. politický blok socialistických a agrárních stran k zachování ústavnosti a legality příštích voleb;

5. netrpět jiných „agitačních“ zbraní v českoslo-

venské politice kromě potíštěného papíru, mluveného slova, gramofonových desek a amplionů.

Ani Hodáč, ani Hodatsch — nýbrž práce, spolu-práce, dělba práce, rychlejší tempo a pevnou, klidnou ruku!

Miloš Vaněk.

poznámky

Na starý motiv

Kristian: Mám vás rád...
 Roxana: To je jen začátek...
 Kristian: Miluji vás...
 Roxana: Ano, a co dále?
 Kristian: Má láska k vám...
 Roxana (hněvivě): Nu, a? Dál rozvíňte ten cit!
 Kristian: Mám vás rád!
 (Roxana uteče.)

Hodáč a Stříbrný: Jsme národní...
 Lid: To je jen začátek...
 H. a S.: My jsme národovci!
 Lid: A nemáte už co jiného říci?
 H. a S.: Ano; nic než národ!
 Lid (hněvivě): Nu, a co dál!
 H. a S.: Jsme národní!
 (Lid — ?)

Red.

Generál Medek v listě kdysi Nerudově

„Uchýlil jsem se do listu kdysi Nerudova“! Tého doporučenější vignety použil spisovatel a generál Rudolf Medek ve své odpovědi členům Obce československých spisovatelů, uveřejněné v „Národních listech“, které byly skutečně kdysi také listem Nerudovým. Dobře, že Medek užil slovíčka „kdysi“, i že se odvíjel na Nerudu. Je to již tuze dávno, kdy „N. L.“ byly také listem Nerudovým. Dnes jsou listem Hodáčovým. On zaujal místo Nerudů i jiných, on vdechuje jim ono oduševnění, jímž dnes jsou naplněny, on v hlavních liniích je jejich aranžérem.

Když byly „Národní listy“ kdysi také listem Nerudovým, psal Neruda v listě tom takto:

Byl první Máj r. 1890. Věru, kdož jsme se ho dočkali, že jsme dožili se nejpamátnějšího 1. května lidských dějin. Ba snad že nejpamátnějšího dne těch lidských dějin vůbec! — Klidným železným krokem přirazily bataillon dělnické, přečetné, nepřehlédné, a vřadily se do lidského šiku, aby již povždy stejným postupem šly s námi ostatními za vznešenými lidskými cíly, stejně opřátvuně, stejně obtížně, stejně blaženě. Byl to postup mohutný, neodolatelný, jako když se hrnou vlny okeánu. Kdo přihlížel, porozuměl, co „síla elementární“ znamená! I když přenešena na věc duševní, mravní! — Dělníci se ubírali z karlínské schůze na pražský tábor. Červené odznaky, červené kravaty — klikatým bleskem projela mozkiem vzpomínka na komunu — Poprvé jsem viděl na lidech tu temně rudou barvu světového sociálního hnutí: zachvěl jsem se. Ku podivu — tytéž barvy: černá na temné rudé půdě, které vlály nad hlavami Husitů, bojovníků za svobodu náboženskou, tytéž barvy vlajou dnes nad hlavami bojovníků za úplnou rovnost občanskou! — A pojednou — jako zázrakem — pojednou jsi porozuměl tomu letošnému „prvnímu Máji“, pojednou vidíš, že veškerá posavadní situace společenská i politická jediným trhnutím se dnes pozměnila, ale ne jen už pro dnes! — Byl první květen roku 1890!“

Tak tedy psal Neruda kdysi v „Národních listech“ a tak mohlo v nich psát, když kdysi byly také jeho listem. To bylo ovšem již před čtyřiceti čtyřmi roky, kdy sociální demokracie uspořádala v Praze 1. máj jako veřejný, demonstrační a manifestační projev, také v tom duchu, jak to vycítil a popsal Jan Neruda. Tehdy socialisté byli v jinaké situaci než dnes — skoro psanci. A přece Neruda takto psal o onom dělnickém hnutí — v „Národních listech“! Dnes jsou socialisté velkými politickými stranami a koaličními vládními stranami Československé republiky. Jsou spolunositelem

a spoludržovatelem našeho státního režimu, jemuž národní demokracie a Hodáčovy „Národní listy“ odepřely svou poluslužbu i svou národní a státní povinnost, o níž oficiální „Korespondence čsl. národní demokracie“ (čís. 3 z listopadu 1931) vyslovila se takto: „Můžeme říci, že právě nacionální zájem vyžaduje, abychom setrvali v dnešní koalici, v níž jsou německé zájmy tak silně zastupeny“ Poněvadž od roku 1931 se v koalici a s koalicí nic nezměnilo a národní demokracie nejen z ní vystoupila, nýbrž vede proti ní vášnivý boj „až do smetení“, opustila onen „nacionální zájem“, který ještě r. 1931 jí ukládal, aby v dnešní koalici setrvala.

Tedy, jak odchýlily se „Národní listy“ Hodáčovy od těch, jež byly kdysi také „Národními listy“ Nerudovými? Několik ukázek, které já ukazuji také již po několikáté:

„Říkáme sociálním demokratům velmi vážně — aby si uvědomili svou situaci, že mají mnohem více důvodů k obávám — Světový vývoj se nezastaví ani před branami našeho státu.“ („Nár. listy“ 2. března 1934.)

„Sociální demokracie je na sklonku svého dějinného poslání.“ („Nár. listy“ 10. března 1934.)

„Poslední pevnůstka marxismu (v Československu) zakupuje si podporu vlády a účasti v ní za příslib dalšího živení“ — ale „padne poslední pevnůstka marxismu a II. internacionály i v Československu.“ (Dr. Ladislav Rašín v „Nár. listech“ 25. února 1934.)

Uvědomí si spisovatel a generál Medek ten propastný rozdíl mezi „Národními listy“ kdysi Nerudovými a „Národními listy“ dnes Hodáčovými? Je spisovatel a generál Rudolf Medek tak dobrácký nebo tak odvážlivý, aby snad tvrdil, že dnešní „Národní listy“ by uveřejnily Nerudův feuilleton „Byl 1. máj...“?

Posl. J. Hudec.

Po rolníkovi necht' přijde dělník!

Národní demokracie vycházela letos v únoru z domněni, že je v obyvatelstvu živelná nespokojenost s nynější vládou a užila k odskoku do opozice devalvace, očekávajíc, že toto opatření bude mít nějaké katastrofální následky. Nic takového se nestalo. Devalvace přinesla mnoha průmyslovým závodům slabé zlepšení, protože jim usnadnila vývoz, a v nejhorsím případě nic nepoškodila. Lidé to vidí. Sentimentální fráze o koruně jakožto pyše národa a o svatém dědictví Rašínově nikoho nepolekají. Dál než za tyto fráze se národní demokracie nedostala a asi se už nedostane. Zanedlouho tomu bude rok, co je v opozici, a ještě jsme neslyšeli o programu, který hodlá ve volbách předložit. Tím je víc než potvrzena domněnka, která byla vyslovena hned při jejím vystoupení z vlády, že ji totiž k tomuto kroku nevedly důvody věcné a programové, nýbrž jen agitační. Kdyby tomu nebylo tak, musily by se ony věcné důvody už dávno projevit. Místo nich však strana sáhla jen ke starým frázím, které slibují odstranění stran ostatních a vůbec jakousi sekulární nápravu všech věcí ve státě, ale v čem ta náprava bude záležet, ještě nikdo neslyšel. Strana si vyhledala spojení a vytvořila s nimi dokonce „sjednocení“, ale ani v nejménším tento dalekosáhlý krok před veřejností neodůvodnila. Vyšlo jen skromňoučké oznámení v „Národních listech“ a v „Poledním listě“, jako by se všechno rozumělo samo sebou. Ani vlastní stranici nebyli na věc připraveni. Někteří proto odešli a ostatní musel dr. Kramář, jak se vypráví, hrozbami nutit k povolnosti. Tentýž vůdce troubí v „Národních listech“ na poplach, že stát je v největším nebezpečí, ne-li dokonce před zánikem. Plné škopky výčitek padají každou neděli z jeho úvodníků na hlavy členů vlády. Ale pátráte-li v jeho tirádách po radě, co se tedy má vlastně dělat, marně se pachtíte. Na všechno byl vynalezen jednoduchý elixír: národní sjednocení. Zkrátka a dobře, dejte se k nám a všechno bude dobré. Prosilí bychom, aby nebyla tolik podceňována soudnost českého člověka.

Skutečnost je však poněkud jiná, než jakou by ji potřebovala mít národní demokracie. Pozorovatelé souhlasně ujišťují, že venkov se velmi uklidnil po zavedení obilního monopolu. Rolník se cítí bezpečněji. Agrární strana už usluje i o monopol živočišný a vůbec směřuje plnými plachtami k regulovanému hospodářství. Nevíme ještě, zdali v tom bude důsledná a zdali se odhodlá prosadit důsledky svých opatření i proti oné části zemědělců, která bude hledět monopolu využít. V každém případě je však politicky velmi posílena. Zatím nelze totiž říci o stranách, jež zastupují zájmy obyvatelstva průmyslového, ale toho lze ještě dosáhnouti. Zdá se nám dokonce, že je k tomu nyní, po odchodu národní demokracie z vlády, zvláště vhodná

doba. Je čas, ukázať dělníkovi, že stát je také jeho a nejen zemědělcův nebo finančníkův. Je vzácná příležitost upevnit demokratický režim v srdcích lidu, kde má jedinou pevnou a trvalou oporu. Srovnávejme jen, jak na tom je průmysl a jak zemědělství. Rolníkovi dnes je státní mocí i pomocí zaručen odbyt i cena jeho výrobků. Rolník může klidně pracovat při vědomí, že svůj výrobek bude moci bezpečně a výhodně směniti. Nic podobného nevidíme v průmyslu. Ten je svým odbytem i svými cenami odkázan jen na sevrklý trh, jehož každé další smrštění znamená nové omezení výroby a nové vylučování dělníků. Veliký zlomek obyvatelstva je vyloučen z hospodářského procesu a bez milosrdenství odříznut od národního těla, jako by to byl mrtvý úd nikomu nepotřebný. Kdo myslí na stát jako na celek, musí myslet především na tyto vyděděné. Nic nebude získáno, pomůže-li se jen jednomu stavu a nechají-li se druhé zkomírat. Opravuje-li se jen jedna část zchátralého domu, zhroutí se časem část neopravovaná a pohřbí pod svými troskami i ona, na niž bylo jednostranně pamatováno. Egoism se nikdy trvale nevyplácí, a altruism se často ukáže jako politika i s egoistického hlediska nejprospěšnější.

Na všechny tyto úvahy je nyní čas a je také možnost proměnit je ve skutek. Jedna z nejméně příjemných složek koalice se dobrovolně zbavila vlivu na průběh jejích prací. Vnitrokoaliční nesnáze a stagnace se tedy zmenšuje o onu část obtíží, jež tato strana působila. Nebylo by proto logické, kdyby se chod vládního stroje nezrychlil a neusnadnil. Už pouhá politická tíživost by měla vést vládní strany k odvaze a aktivitě. Udržet na své straně veřejné mínění, zatím co jim jedna družka vpadla v záda nevybíravou agitací, by jistě nebyl špatný kousek státnického umění. Věříme a snažíme se ukazovat, že je to možno. Těžká doba nás již tolik naučila skromnosti, že nečekáme zázraků a že nám stačí projev dobré vůle provázené schopností, na něčem se ustanovit a něco zkusit. Rooseveltův případ je velkým poučením pro demokraty: lidé politikovi promínou, nedostaví-li se hned úspěch, jen když u něho vidí iniciativu, schopnost vytknout cíl a pevnou vůli jít za ním Z. S.

Zabedněnosť

Při projednávání branné předlohy v poslanecké sněmovně vystoupil na řečnickou tribunu také komunistický poslanec Dvořák a užil výroků, jež vyvolaly ve sněmovně takovou bouři, že propagátor komunistického programu byl nucen vzdáti se slova.

Oč šlo? Posl. Dvořák odvážil se k proklamování stanoviska komunistické strany v případě války, k národnostním menšinám a poměru těchto menšin k našemu státu.

Celkem běželo o věc v podstatě své právě deset let starou. Již v listopadu r. 1924 přijal sjezd komunistické strany v Praze programovou resoluci, sepsanou v Moskvě a určenou pro komunistické sekce všech států s národnostními menšinami. Zvláštní odstavec této resoluce o Československu praví:

„Sjezd konstatuje (sjezd komunistické strany v Moskvě, který přijal onu resoluci jako direktivu pro politiku sekce v jiných státech), že v Československu není jeden československý národ, nýbrž československý stát, kromě české národnosti, sestává ještě z těchto národností: slovenské, německé, maďarské, ukrajinské a polské. Sjezd prohlašuje za nutné, a by komunistická strana a Československa v poměru k těmto menšinám prohlásila a uskutečňovala heslo práva národů na sebeurčení a z do odtržení od území anekčních států.“

Tato moskevská resoluce byla přijata — jak již řečeno — pak i sjezdem pražským. Byl to diktát, který prosadil za pražským sjezdem delegát III. Internacionály Manuilský.

V komunistické straně Československa byl také i odpor proti této resoluci. A charakteristické zajisté je, že proti resoluci stavěl se zvláště německý komunist, bývalý nebo tehdejší ještě komunistický poslanec Kreibich, který chtěl držeti i nadále v platnosti svou resoluci z prvního sjezdu německých komunistů (v březnu 1921 v Liberci), v níž se praví:

„První sjezd německých komunistů přijal stanovisko, že proletáři menšinových národů musejí se vzepříti všemi prostředky novému řešení hranic-

ních otázek“ — — „komunističtí proletáři postaví se rozhodně a energicky proti každému pokusu národnostní iredenty“ — — a „komunisté v Československé republice uznávají hranice tohoto státu a přiznávají se ke státu tomuto, pokud je stát územním pojmem.“

Tato Kreibichova resoluce ze sjezdu libereckého nevyplývala sice z nějaké lásky německých komunistů k československému státu. Její stanovisko bylo pak ve vnitrostranické otázce o resoluci moskevskou vysvětlováno „národnostním nihilismem německých komunistů“. — Konkrétní stanovisko k národnostním menšinám a pro jejich „právo na sebeurčení až do odtržení od území anekčních států“ nevyplývalo ovšem také z pocitu nějaké spravedlnosti a skutečného práva k menšinám těmto, nýbrž ze snahy využítovati pro potřebu komunistických stran iredentistického hnutí národnostních menšin, rašiti klid v „anekčních státech“.

Tak komunistická strana Československa vyznává tento artikel své politiky již deset let. Zatím se již tolik změnilo, že dnes i komunistické dělnictvo německé by se své straně pěkně poděkovalo, kdyby mu jednoho dne vymohla „národní sebeurčení“ a připasovala jej k říši Hitlerově. Zato ale nezměnila se komunistická strana, její vedení a její parlamentní delegace. Je to nepochopitelná až zbednělost. Zrovna dnes, kdy událostmi v Německu a přeměnou politiky Moskvy mají obráceno všechno na ruby, vyhrabou ze svého politicky rozpadávajícího se archivu desítiletou resoluci a napadné je, že právě zase dnes hodila by se jim stará resoluce Kreibichova, kterou přeče již jednou měli a kterou aspoň chvíli také vzývali.

Co bude tedy dále s komunistickou resolucí? Nic se zase nestane — poněvadž je již málo oleje v politické lampičce našich komunistů. „Jen vyřadili se sami z politiky národa a státu, jsou újmou československé politiky, aniž ovšem byly nějaké zvláštní obavy před jejich politikou aktivní — —“ napsal jsem před deseti lety. Jak ta léta utíkají . . .

Posl. Josef Hudec.

O tom, jak národní studenti vyhráli „Všehrd“

(Stalo se v pondělí 26. listopadu.)

Pondělí dopoledne: Okolí právnické fakulty u Čechova mostu se podobalo obležené pevnosti. Čtyři policisté z zástupy diváků. Co se dělo uvnitř ve fakultě, nelze srovnat s pojmem akademické cti. Prof. Domin uhodil na správnou strunu a ta zazvučela plným zvukem tak, jak to očekával. Co je touto strunou? Nechuť mládeže mysli! Ne rozum a argumenty, ale cit, vášně a zuřivost, to jsou pilíře, na kterých buduje své spěchy J. M. Domin. On, organizovaný národní demokrat mluvil proti politickým stranám, neboť nesledují cíle všennárodní, ale jen a jen stranické. Povídal také p. prof. Domin, že student má být národní a nepolitický. Měl by se tedy nejprve obrátit na své zbožňovatele a říci jim, aby vrátili legitimace sekretariátům Národní demokracie, Ligy a N. O. F. Ale p. prof. Domin také povídal, že se mezi nimi cítí jako otec. A tak se s dobrotivě otcovským úsměvem díval na to, jak ty stovky jeho drahých, národních dětí zmlátili do krve patnáct socialistů, kteří řekli nahlas, co si myslí. Statečný dav uvnitř je předal neméně statečněmu davu venku, který byl stejně národně nestranný jako ten uvnitř, jenže neměl vysokoskolských legitimací. Byl to rozkošný pohled na otrikolorované dívky, které křičely a ječely a sápalý se nabarvenými nehty na zbité socialisty.

Pondělí dopoledne: Zatím co těch několik socialistů bylo ošetřováno jednak v nemocnici a jednak na policejním komisařství, odešli národovci na oběd, aby mohli po druhé hodině úspěšně pokračovat v boji. Stovky letáků byly vzhazovány do shromáždění a v nich vyzývala nestranná národní mládež, aby právníci na večerní valné hromadě „Všehrd“ volili její kandidátku. Agitátoři, ostatně známí funkcionáři „Všehrd“, si pak ještě zabáhnili: „Ten, kdo má rád Klofáče, ten to dneska odskáče a bude mu do pláče“, nebo „Levice jde do koutka, čeká tam už Peroutka“. Načež se rozmohla pravá epidemie veršování. Přítomná inteligence, naděje národa (povídal p. prof. Domin) kvitovala s nadšením pitomé říkanky o Benešovi, Klofáčovi, Voskoveci a Werichovi a samo sebou o židech. Slova „prase“, „drška“ a další z bohaté zásoby výrazů těchto inteligentů nevyškýtovala se ojedinele, ale skoro pořád. Jen malou ukázkou: „Červený šátečku, pěkně se toč, žid dostal na dršku, dyť on ví proč“; „tohle at si každý nechá, na Beneše stačí Blecha“; „blecha by ho nežrala, radši se by se . . .“ Tato nevychovaná zlatá

mládež by se mohla učiť slušnému chováni od dělníků, kterým nadává a které snižuje.

Pondělí večer: Den byl zakončen 66. valnou hromadou právnického spolku „Všehrd“. Spolek má 2142 činných členů, 208 přispívajících a řadu zakládajících a čestných, většinou velmi významných osobností našeho veřejného života. Valná hromada měla velmi rušný průběh a výsledek podle očekávání. Právce vyhrála, ale přece ne tak, jak si představovala. Mnoho „pravých“ nepřišlo, protože na levici přejít nechtěli a pravici volit nemohli. Výsledky voleb: 685 hlasů pro oficiální kandidátku, 367 pro opoziční, 3 neplatné. Jak patrně, nedosáhli t. zv. národní studenti dvoutřetinové většiny a snažili se marně udělat Domina čestným členem. Zatím co levicovní řečníci dokazovali, že se ve „Všehrdu“ kradlo soustavně po dva roky, namáhali se muži pravice svalit všechnu vinu (šlo přibližně o 50.000 Kč) na jediného člověka. Když mluvčí levice předložil notářský ověřený spis, aby dokázal, že nemluví výmysly, prohlásil zástupce pravice, že ve spise obsažené výpovědi byly jistě vynuceny se zřetelem k valné hromadě. Když už potlesk levicovým řečníkům povážlivě mohutněl, rozhodli se národní studenti pro antisemitská hesla. Tady to byla poslední spása, ale bylo tak nějak příliš patrné, že je to východisko z nouze. Rozhodli se tedy uderit opět na národní buben, vyčetli levicovým studentům, že kdesi byla nějaká socialistická schůze v den pohřbu krále Alexandra, vyčetli jim, že s nimi v neděli nedemonstrovali a když se pořád ještě netřásly zdi nadšením, prohlásil jejich generální řečník resolutně, že pravice národní program uskuteční, ať se to komu líbí nebo nelíbí. Ve volbě starosty, která následovala, se ukázalo, že přes všechno, bylo těch, kterým se ten „národní program“ nelíbí, nad očekávání mnoho.

V.

Studentiana

Jedním a ne posledním z důvodů pouličních kraválů bylo vyhecovat „národní nadšení“ v době voleb do fakulturních spolků studentských. Letos bylo nadšení zvlášť zapotřebí; hlavně ve Všehrdu, kde před prázdninami byly objeveny defraudace 50.000 Kč. Pro 22.000 Kč byl odsouzen „národní“ student Kopečný na 10 měsíců. Ztrátu 28.000 Kč měl vysvětlit správní výbor na valné hromadě? Vyloučil sice ze spolku 2 členy správního výboru „národního“ studenta Sequense a klerikála Hollmana, ale 50.000 Kč je přece jen na studentský spolek částka trochu velká, zvlášť když zmizí ze sociální komise, určené k podporování chudých studentů. Vyšší semestry byly rozčarovány, bylo proto nutno nějak získat prvý semestr, který svým počtem rozhoduje valnou hromadu. Spor o insignie se k tomu výborně hodil. Už od čtvrtka se rozdávaly před právnickou fakultou letáky a časopisy k pondělní valné hromadě, vzrušeně se v hloučcích debatovalo, agitovali socialisté stejně horlivě jako národní studenti. Nikdo nemohl říci, jak volby dopadnou. Najednou v sobotu ráno rozruch s Karolinem, obsazeným Němci. Fakulta je před volbami vždy plná, národní studenti se zformovali a táhli ke Karolinu.

Ačkoli původně skoro lokální studentské demonstrace dostaly brzo význam politický, úspěch ve studentské politice pro národní studenty z nich byl malý. Ve Všehrdu ještě večer po dopoledních kravalech Domin propadl na čestné členství, na medicíně jen zastrašování opoziční děkanem a nepřipustné vystupování profesorů udrželo vedení fašistické pravici (opoziční vzrostla ze 117 na 460 hlasů). Všude mezi studenty vyvolaly masakry na právnické fakultě odpor a prudkou reakci. Skoro v každé koleji či mense byli studenti s rozbitou, ovázanou hlavou, nebo se zkrvaveným obličejem. Všechno socialistické studentstvo, které dříve tvořilo příležitostný blok, se pevněji sjednotilo. Protěstují fakulturní a krajinské studentské spolky a připojují se k manifestu Obce čsl. spisovatelů. Oficiální svaz čsl. studentstva v Bratislavě prudce odsuzuje pražské demonstrace a události na právnické fakultě.

Studenti prý jsou podle prohlášení Svazu čsl. studentstva organizováni na základě demokratickém. To je třeba blíže osvětlit. Fakulturní i ústřední studentské spolky jsou založeny na majoritním systému. Opoziční už po několik let marně žádá poměrné zastoupení. Při dnešní praxi nemá opoziční jediného člena ve výboru ani v takových případech, kdy dosáhne téměř poloviny — hlasů — předloni ve Všehrdu prohrála opoziční o 5 hlasů poměrem 49½:50½. Skoro ve všech fakulturních spolecích je opoziční 40—49%, ve Svazu čsl. studentstva nemá však ani jediného zástupce. Minorita, zase podle toho prohlášení Svazu, prý proti většině bojuje terorem. Jak jinak než teroristou nazvat levicového revisora účtů, když na valné hromadě najed-

nou odvolá svůj podpis s revisní listiny s odůvodněním, že před několika hodinami při náhlé revizi shledal v pokladně manko 5000 Kč za rozdané legitimace? Nebo na valné hromadě opoziční řečníci napadají členy správního výboru, že ve spolku nic nedělali. To je zase teror. Až sám pan děkan musí říci, že na valné hromadě žádné dlouhé opoziční řeči trpět nebude. Vždyť opoziční nikdo ve spolku nedrží a když se jí něco nelíbí, může si vždycky založit spolek svůj (prof. Hanák ve Spolku čsl. me-diků).

Kapitolou pro sebe jsou všestudentské schůze. Zásadně se svolávají pouze schůze „manifestační“. To znamená, že jeden či několik řečníků tlumočí oficiální stanovisko studentů k otázkám sociálním, nebo také politickým. Požadavkem manifestační schůze je, „aby vyzněla jednotně“. Stane se třeba, že na schůzi přijde většina opoziční, nebo že většina přítomných studentů s názorem řečníkovým nesouhlasí. Někdo by chtěl řečníka opravit, nebo jen doplnit. Jde žádat předsedu o slovo. Ale promiňte, to je teror. Ne, není možno dáti slovo. Stane se, že pak onen odvážlivec žádá slovo veřejně. Přípravené úderky pořadatelů-fašistů se na něho vrhnou, sotva otevřel ústa. Nastává dvojnásobná možnost. Buď se nechá vyvést, v chodbě bude zkrvaven, zkopán (možná, že mu 20 pořadatelů někde v koutě odrazí ledviny — viz Albertov) a pak třeba v bezvědomí předán policii jako terorista. Dostane pak za rušení schůze 7—14 dnů policejního vězení. Nebo už ví, jak to chodí, tak se brání „vyvedení“, je z toho rvačka, pořadatelé s boxery a klíči v rukou rádí, chytají po chodbách osamocené socialisty a zkrvavené je předávají policii. Teroristy!

Stejně zajímavé jsou valné hromady fakulturních spolků. Náhodnému vítězství levicových násilníků se brání „demokratičtí“ národní studenti různým způsobem. Ve Všehrdu se třeba rozdá 500 legitimací a na valnou hromadu se naženou nepřávnici. Na medicíně se situace zachraňuje ráznou řečí a přísnými pohledy pana děkana za předsednickým stolem (třešete se, opozičníci z prvního semestru!). Velmi se někdy osvědčilo, (na př. když se přece jen zmocní teroristická minorita socialistická spolku) valnou hromadu rozbit (brněnský Právnick, Spolek posluchačů architektury). Po hlasování se udělá hluk, předseda je nervově vyčerpán a schůzi odročí. Do 14 dnů je nová valná hromada, „přijímají“ se noví členové a tak samozřejmě národní studenti opět zvítězili. Demokraticky.

Josef Hájek.

Katolíci selhali

Jednu dobrou stránku mělo vše to, co se sběhlo kolem universit a universitních insignií: poznalo se, jak se kdo chová v kritické situaci. Mohli jsme čísti, jak němečtí sociální demokraté ve svém „Sozialdemokraten“ zaujali velmi jasné, odmítavé stanovisko k německé universitě. Jest dobře však si všimnouti, jak se v těchto kritických chvílích chovaly katolické strany. Bylo by možno soudit, že právě ony vnesou do celé věci klid, že vyloží, že němečtí a čeští katolíci mají něco společného, co je musí spojovat i tehdy, když jest hádka o insigniích, o minulost a přítomnost universit v Praze. Kdo však toto očekával, byl zklamán. V „Lidových listech“ udával tón v tomto sporu p. Scheinost, který tu psal tónem, který připomínal doby, kdy p. Scheinost patřil k nejuzšímu kruhu spolupracovníků R. Gajdy. Lidovci tu podleli obavě, aby snad nebyli považováni za méně národní, než jest na př. „národní sjednocení“.

A ještě hůře to dopadlo na německé straně. Český tisk odmítl demonstrace, k nimž došlo v Rakousku a v Německu. Z německého pražského tisku byl to jen „Sozialdemokrat“, který velmi ostře upřel hakenkreuzlerům v Berlíně právo mluviti příliš o kultuře a svobodě vědy. „Prager Tagblatt“ i „Bohemia“ se vyhnuly hodnocení berlínských demonstrací. Ale „Deutsche Presse“, ústřední orgán německé křesť. sociální strany, vyslovila velké potěšení nad berlínskými projevy, zjistila, že jsou projevem krásné německé pospolitosti, a konstatovala, že jest to věc, nad níž se možno radovat. „Deutsche Presse“ u nás byla tedy jediným orgánem, který našel zalíbení v tom, co dělá Berlín.

Katolíci se dostali proti sobě. Lidovci žádostivě hleděli na akci „národního sjednocení“ a tvářili se vlastenecky. Němečtí křesť. sociálové tvářili se zase německy vlastenecky a pochvalovali si, jak Berlín ostře mluví proti Praze. Byla to zkouška, při níž politický katolicismus neobstál.

V. G.

národní hospodář

Eduard Vyškovský:

Co má dělat Národní banka?

Krátce po tom, co se ujal nové vedení Národní banky svého úkolu, rozkřiklo se z různých stran heslo: nic se nestalo. Všecko prý zůstalo při starém, neboť nevy pukla žádná inflace, ceny se nezvýšily, oběh bankovek nevzrostl. Zdá se, že mnoho z těch, kdož píší nyní o naší peněžní politice, setrvává v tomto velikém omylu. Příčiny toho mohou býti rozličné. Může to býti neporozumění, neznalost skutečností a konečně i nejasnost o vlastních cílech, nemluvíc ani o osobní podjatosti a zatvrzelosti, která nedovoluje připustit správnost cizích názorů a úspěch jiných cest. Jestliže je třeba se těmito věcmi stále zabývat, není to jen důvod polemický. Kdyby šlo jen o teoretickou polemiku mezi vědeckými pracovníky, zůstala by věc asi lhostejna širší veřejnosti. Ale zde jde již o konflikt, který nabývá povahy politické, neboť neuplatňují se argumenty vědecké, nýbrž usnesení výkonných výborů. Polemika se nevede jenom v odborných listech, ale především v denním tisku, v parlamentě. Přichází se již také se zcela konkrétními návrhy, jako je Chalupníkův a soudruhů na emisi 5 miliard Kč peněžních poukázek, jichž by se smělo použít jako platidla. Nebezpečí není v tom, že by se tento ryze inflační návrh mohl uskutečnit, neboť i v sociální demokracii je dosti těch, kteří jsou velmi citliví na takové inflační experimenty; ale ne každý návrh prozrazuje na první pohled, jak mu chybí hospodářské odůvodnění a jak z nesprávných předpokladů vychází. Je tomu na příklad již při volání po

operacích na volném trhu.

Co to jsou vlastně tyto operace? Držme se autora a hlavního propagátora prof. Macka, který v rozpočtovém výboru poslanecké sněmovny je líčil asi takto:

Operace na volném trhu záleží v tom, že cedulová banka kupuje na volném trhu jako každý jiný člověk, soukromník, prvotřídní dílčí obligace, především státní, ale u nás by to byly tak zemské, komunální zástavní listy atd., a tím vhání do oběhu peníze bez omezení doby. Když cedulová banka přijme směnku cestou reeskontní, nebo když poskytuje lombardní úvěr podle svých stanov a podle zákona, poskytuje peníze pouze na 3 měsíce a nejdéle za 3 měsíce musí být peníze zpět, poněvadž pohledávka dospěla. Tyto peníze jsou, abych tak řekl, uvázané na 3měsíčním provázku a pak musí zpět. Při operaci na volném trhu nemůže cedulová banka říci po určité době: sem s penězi, dokud nedospějí tyto obligace, nejsou vylosovány nebo, jde-li o pokladniční poukázky, dokud nedospějí. Cedulová banka kupuje obligace tenkrát, když na trhu je velká nouze o hotové peníze a kdy obligace jsou ovšem nízko, dostává je lacino a prodává je ovšem v době, kdy ona jako strážkyně měny a peněžních poměrů pozoruje, že se v národním hospodářství rozmáhá moc bujná spekulace, trochu moc divoké podnikání, že jsou peníze moc laciné a v důsledku toho také obligace jsou drahé, poněvadž úroková míra klesá. V takové situaci prodává cedulová banka tyto papíry.

A jaký je jejich účel? Prof. Macek pravil: Anglická banka totiž, když chce zlevnit úvěr národohospodářský, nejen sníží diskontní sazbu, ale začne kupovat státní papíry, vhání do bank hotové peníze a nutí banky, aby se sháněly po dobrých dlužnících, kteří by si od nich laskavě vypůjčili peníze a platili nějaký úrok, a tím nutí banky, aby slevovaly dlužníkům, tedy aby poslechlý pokynu, který banka vydala tím, že snížila diskontní sazbu. Naše cedulová banka může snížit diskontní sazbu a banky zkartelované řeknou má účta a nic se nestane. Tedy účelem operací na volném trhu je zasycování peněžní trh hotovými penězi tak, jak toho ředitelé hospodářské politiky státu potřebují. Anglická banka byla vždycky pyšná, že je bankou vlády, to tam znamená státu, a vždycky pracovala v nejlepší dohodě se současnými finančními ministry. Účelem těchto operací

na volném trhu není pouze zlevňování úvěr právě žádaný, nýbrž účelem operací na volném trhu je také zlevňování úvěr drobný, draho poskytovaný. Toto zasycování peněžního trhu hotovými penězi totiž připravuje cestu ke konversím.“

Jak financovat veřejné investice.

Je třeba dobře si zapamatovati tuto argumentaci prof. Macka, jenž při výkladu o politice Anglické banky, která je mu vzorem, zdůrazňuje jako cíl zlevnění úvěru. Je to třeba tím spíše, že často se stejné strany slyšíme, že operacemi na volném trhu se mají také financovat veřejné investice. Toho Anglická banka nedělá, protože by to opravdu znamenalo inflaci, neboť by se vytvářela umělá kupní síla, která by byla stále menší a menší, neboť — abychom užili způsobu vyjadřování prof. Macka — byly by peníze vydány bez zásluhy. Stát, který by potřeboval peníze na investice, vydal by obligace, tyto obligace by koupila Národní banka za nově vydané bankovky, nebyla by tu tudíž žádná předchozí zásluha, která by výdej bankovek opravňovala. I veřejné investice lze podnikat jen z toho, co tu je. Také pro veřejné investice jsou bankovky jen prostředkem směny, nikoli pramenem kapitálu. Jestliže se vydávají jako náhrada kapitálu, pak to znamená, že ztrácejí na ceně, a tato ztráta se rozdělí na všechny majitele bankovek a peněz, čili nastává inflační zdražování. Jeho síla nemusí být s počátku příliš patrna, zvláště pokud jsou zde cenové rezervy a dostatečné staré zásoby zboží. Avšak zvýšenou poptávkou se i ty brzy vyčerpají, takže se nakonec inflačnímu pohybu cen nevyhneme, jak to vidíme již nyní v Německu. Ale inflaci prof. Macek sám odmítá velmi rozhodně. Z jeho vývodů není sice zcela patrna, použil-li by operací k financování veřejných investic, jak to navrhuji někteří jeho soudruzi (s nimiž se zdá však sympatizovati, resp. neodmítá jejich návrhy), ale sám se soustřeďuje na problém volnosti peněžního trhu.

Pýcha Národní banky.

Jde-li však jen o mobilisaci daných kapitolů, jde-li jen o uvolnění peněžního trhu a snížení úrokové míry, pak musíme hledati takový prostředek, který by dosáhl tohoto cíle, aniž by ohrozil životní míru obyvatelstva, jak je tomu při každé inflaci. Je-li na vybranou mezi dvěma prostředky, každým bezpečnějším a druhým nebezpečnějším, není pochyby, kterému dát přednost, při čemž ovšem nutno ještě uvážiti výši rizika u jednoho a účinnost u druhého. Přátelé operací na volném trhu nepochybně stejně podceňují jejich riziko jako účinnost cesty, nastoupené nynějším vedením peněžní politiky. Není snad zbytečné zdůraznit, že dnes je naše Národní banka stejně pyšná jako anglická, že je ve shodě s vládou a ministerstvem financí, čili, že nynější vedení peněžní politiky je opravdu jednotné, aspoň pokud jde o činitele veřejné. Nelze to vždy říci o kapitále bankovním, který se jen přívětivě tváří ke hře, jež se mu sotva dosti líbí, neboť směřuje k pronikavému snížení úrokových sazeb. To je politika, kterou opravdu sleduje ministerstvo financí a Národní banka, a s kterou zajisté musí souhlasit i ti, jimž politika volného trhu nemá být ničím jiným, než snahou po uvolnění peněžního trhu a zlevnění úroků. Konflikt je tedy jen o způsob, jak toho dosíci.

Nynější vedení peněžní politiky dalo se totiž cestou organické tvorby předpokladů pro trvalou volnost peněžního trhu, jejímž přirozeným důsledkem je pak snížení úrokových sazeb. Proti tvrzení profesora Macka, že tato léčba zklamala, postavme dosavadní výsledky:

Peníze z punčoch se vrací.

Byl utvořen především Reeskontní ústav, který zabezpečil mobilitu lidových peněžních ústavů, poskytl levné půjčky těm, které jich potřebovaly a položil tak základ k trvalému ozdravení našeho peněžnictví na podkladě vzájemné solidarity. Výrazem toho je, že peníze, které se schovávaly dosud v punčochách, se začínají vracet do peněžních ústavů. Záložnám, spořitelnám i bankám začíná přibývat opět na vkladech, zkrátka kapitál, který se dosud vyhýbal jakékoliv účasti na hospodářské činnosti, vrací se do hospodářského života. Předpokladem ovšem bylo, že program, se kterým se ujal guvernér Engliš svého úřadu v Národní bance, se splní, tak jako se splnily předpoklady devalvace, i v tom směru, že vkladatelé nebudou poškozeni a jejich kapitál zůstane nedotčen.

Nová důvěra ve státní papír.

Reeskontní ústav se však zúčastnil aktivně i na obnově trhu státních papírů. Jak známo, byly do nedávna poměry na tomto trhu velmi bídné. Kursy státních papírů klesaly, ba byla doba, kdy jejich majitelé si nemohli za ně opatřit peníze ani prodejem ani výpůjčkou. Není divu, že za takových okolností nebylo ke státnímu papíru vůbec důvěry, každý se snažil jej prodat, nikdo jej nechtěl koupit. Jednou z prvních starostí naší nové peněžní politiky bylo postarat se o nápravu. Bylo obnoveno intervenční konsorcium; to jest z podnětu vedoucích osobností naší peněžní politiky se utvořila skupina peněžních ústavů, která si vzala na starost obnovit trh, zabezpečit každému možnost, aby kdykoliv mohl státní papír prodat. Tuto obnovu trhu provedl rovněž Reeskontní ústav. Jakmile začal kupovat, ukázala se opravdu větší nabídka a kursy státních papírů ještě mírně klesaly, neboť vedení intervenční politiky s počátku neusilovalo o nic jiného, než o obnovu trhu. Avšak při nízkých kursech nesou státní papíry vysoký úrok. Kdežto vkladatel na knížku dostane ze svých peněz jen 3¼ procenta, měl ten, kdo si koupil v létě státní půjčku, úrok přes 6 procent. Když se tedy vidělo, že státní papíry jsou jako hotové peníze, neboť zase je možno kdykoliv prodat a že nesou tak vysoký úrok, začal se objevovat o ně zájem. Vedle Reeskontního ústavu objevili se na trhu i jiní kupci, takže záhy Reeskontní ústav při rostoucí poptávce zbavoval se nakoupených zásob. Ke státnímu papíru vrátila se důvěra, předpoklad to pro další postup k určenému cíli.

Co to je bursovní lombard?

A tu se přišlo s bursovním lombardem, který se ukázal opravdu instrumentem velmi účinným, účinnějším, než se chce připustit. Guvernér Engliš přišel s tímto podnětem před prázdninami a uskutečnil jej, přes nesnáze, opravdu v krátké době. Podstata bursovního lombardu je táž, jako politiky na volném trhu, ovlivňovatí poměry na peněžním trhu. Na rozdíl od tak zvané politiky volného trhu se však státní papíry nekupují, nýbrž se na ně půjčuje. Předpokladem je ovšem řádný trh, aby ve chvíli, kdy půjčka je splatná, bylo zajištěno její splacení, případně i exekucním prodejem na burse. Bursovní lombard byl zahájen 22. října t. r. Stalo se tak po delším jednání s bankami, které brzdily věc nejrůznějšími podmínkami a vymohly si na konec, že se bursovního lombardu budou moci zúčastniti pouze peněžní ústavy, že se bude půjčovat od 200.000 Kč výše a podobně. Dohodly se pak mezi sebou na podmínkách, za které jsou ochotny zprostředkovatí bursovní lombard pro soukromé bankéře či soukromníky, čímž se však zdražuje tento lombard asi o půl procenta.

Druhým cílem při zavedení bursovního lombardu bylo získat měřítko pro to, jaké vlastně jsou poměry na peněžním trhu. Dosud totiž takového měřítko vůbec nebylo. Jestliže bylo slyšet nářky, že není možno dostat půjčku, bylo to sice ukazovatelem, že není dost ochoty poskytnouti úvěr, ale nikoliv, že není dostatek peněz. Neboť úvěr se odmítá nejen proto, že by nebylo peněz, ale také z obav, že nebude ve slíbené lhůtě zaplacen, že účel, na který se peníze půjčují, není věřiteli vhod, a konečně proto, že věřitel prostě půjčit nechce, i když má dobrého dlužníka, třeba z obav před budoucím vývojem hospodářství. Viděli jsme přece, že některé banky měly stamiliony peněz, které ležely ladem, a přece nepůjčovaly. Národní banka sama půjčuje jen prostřednictvím peněžních ústavů, takže i jí chyběl bezpečný základ pro posouzení poměrů na peněžním trhu. Jestliže se však vytvoří jakýsi úvěrový normál, při němž je bezpečná jistota, že peníze budou ve slíbené lhůtě vráceny, a zřídí-li se instituce, která za těchto normalisovaných podmínek je vždy ochotna půjčit, získáváme tím jakýsi barometr poměrů na peněžním trhu. Vysoký počet žádostí o úvěr ukazuje, že je peněz nedostatek, není-li o úvěr zájem, dokazuje to, že peněz je nadbytek. Při tom ovšem zájem o úvěr se řídí i úrokovou sazbou. Při 10 procentech úroku bude zájem o úvěr pochopitelně menší, než bude-li tento úvěr, řekněme, za 3 procenta.

Nuže, co ukázal dosud tento barometr našich peněžních poměrů. Reeskontní ústav začal nabízet peníze na státní půjčky za úrok od 4½ do 5¼ procenta. Avšak o tyto peníze nebylo vůbec zájmu; ani když úrokové sazby byly sníženy na 3¾—4¾ procenta se o bursovní lombard nikdo neuchází. To znamená, že peněžní ústavy mají dostatek svých peněz. Bylo by tedy nasnadě snižovat sazbu dále, až se objeví o úvěr zájem. Banky však nechtějí nabízet peníze levněji, protože stojí na stanovisku, že tato sazba je přiměřená a že její přiměřenost by se ukázala teprve, kdyby okruh zájemců o bursovní lombard byl rozšířen. Proto bylo právě nyní rozhodnuto, že k bursovnímu lombardu budou připuštěny i soukromé bankéřské firmy.

Avšak ukázala se ještě další věc. Od chvíle, kdy bylo rozhodnuto o bursovním lombardu, začal se

prudký vzestup státních papírů.

Nejprve kupovala spekulace, jak je tomu vždycky, neboť pochopila, že jsou zde všechny předpoklady pro dokonalou nápravu poměrů na trhu státních půjček. Tyto spekulace koupě se pozorovaly s jistými obavami. Co bude, až spekulace bude prodávat? Od té doby však spekulace několikrát již prodala, aniž kursy státních půjček se podstatněji oslabily. Když se totiž vidělo, že státní půjčky stoupají, ukázali se další kupci. Byly to především peněžní ústavy, hlavně pojišťovny, které nákupem státních papírů za poměrně ještě nízké kursy si hledí zabezpečit vysoké zúročení. Pojišťovna totiž, jestliže jednou koupí státní půjčku, už ji neprodá a čeká na slosování, kdy dostane za ni plnou jmenovitou hodnotu. Když tedy kupuje pojišťovna státní půjčku, která vynáší 5 ze 100, řekněme při kursu 90, znamená to pro ni, že dostává ročně ze 100 nikoliv 5 procent, nýbrž 5½; když se dále vezme v úvahu, že nejpozději za 12 let, jak je tomu na příklad u investiční půjčky z roku 1923, dostane splaceno celých 100 Kč, znamená to pro ni zúročení tohoto papíru skoro 6½ procenty. To je obchod jistě lákavý, zvláště, když lze očekávat další vzestup státních papírů. Proto začaly pojišťovny kupovat státní půjčky a je jen přirozené, že je následovali i další kupci. Tak vidíme, že moučná půjčka, která

letos byla také za 77, stojí už okolo 90, stejně jako řada jiných 6% státních půjček je už zase přes 90. Uvážíme-li však, že to nejsou vlastně půjčky 6procentní, nýbrž po srážce kuponové daně 5procentní, vidíme, že dnešní jejich kursy odpovídají téměř nejvyšším kursům našich státních půjček!

Tyto skutečnosti mluví o něčem jiném než o zklamání z bursovního lombardu nebo o nedůvěře ve státní půjčky. Jak je potom vůbec možno napsat za těchto okolností, „že je u nás malá důvěra ve státní papíry a že ministr financí v souhlasu s bankovními magnáty, nikoliv však v souhlasu se státními potřebami, nejen nedostatečně podporuje politiku zhodnocování kursu státních papírů, ale ještě bojovně vystupuje proti snahám o výraznější politiku zhodnocování kursů státních papírů, která je klíčem k rozšíření a zlevnění úvěru“. (Th. Pistorius v Právu lidu.)

Je ovšem pravda, že se nevhánějí peníze uměle do oběhu, jak se to žádá, ale zajisté stejně pravda, že se dělá politika levných peněz, byť by nikoliv cestou operací na volném trhu, ale bursovním lombardem.

Peněz je u nás nadbytek.

Jestliže stále leží na žiru kolem miliardy Kč bezúročných vkladů, je to stejným důkazem, jako nezámek o bursovní lombard, neboť veškeré koupě státních papírů jsou za hotové. Bursovní lombard je jenom zárukou, že se tento vývoj udrží, neboť zabezpečuje majitele státních papírů před nutností je prodat, kdyby potřebovali peníze. Vždyť i při nynějších sazbách je pro ně výhodnější ponechat si státní papír, který nese pořád přes 5 procent, a vypůjčit si za 4 či nejvýš 5 procent. Kromě toho je tu slib vedení Národní banky, že kdyby se ukázal nedostatek peněz a úrokové sazby stoupaly, přijde sama s nabídkou peněz pro bursovní lombard na trh, čili, že bude sama provádět opravdovou politiku volného trhu.

Tento postup je účinnější než ten, kterého si přeje profesor Macek. Kdyby Národní banka přímo kupovala státní papíry, musely by se tyto koupě nějak kontingentovat, neboť nebylo by přece možno kupovat do nekonečna. Již sama tato kontingentace by byla velikým nebezpečím pro trh, neboť spekulace by měla pořád na očích hranici, po kterou Národní banka smí jít. Kromě toho by tyto koupě záležely na úvaze vedení Národní banky, a je zase přirozené, že žádného vedení, ani kdyby v něm seděl profesor Macek, neodvažovalo by se příliš rozsáhlých koupí, nechtíc se vydati nebezpečí inflačních účinků. Naproti tomu lombard mobilisuje soukromé peněžní prostředky, mobilisuje kapitál, který tu už je, a svádí jej jen do kolejí, které jsou prospěšné také celku. Snad je tento postup opatrnější a pomalejší, ale za to bezpečnější a účinnější, neboť důvěra, která pramení ze soukromé úvahy, přenáší se na další pole hospodářské činnosti a přispívá i tím k obnově celého hospodářství.

Jestliže se namítá, že bursovní lombard není s to trvale zabezpečiti kursy státních papírů, snad je to pravda. Záleží totiž ještě na mnoha jiných věcech, především na celkové hospodářské situaci a hlavně také na samém státu, na rovnováze rozpočtu a skutečné rovnováze jeho financí. Kdyby stát přesycoval trh novými emisemi nebo jinak odčerpával dané kapitály, pak by ovšem ani bursovní lombard nepomohl. Ale potom by nepomohly ani operace na volném trhu, leč za cenu inflace. A ještě při tom je to pochybné,

protože inflace je pramenem nedůvěry, nedůvěry především ke státním papírům.

A tu se klade další otázka. Jak to, že při nadbytku peněz krátkodobých,

není dostatek úvěru dlouhodobého?

Napsal jsem už, že úvěr není jen otázkou dostatku hotovosti, ale především důvěry, že bude půjčka splacena. Jestliže dnes není dost dlouhodobého úvěru, zvláště na velké investice a stavby, pak je to proto, že věřitelé mají obavy, dostali-li by své peníze po dlouhých letech. Vidí, že výroba je větší než spotřeba, takže mají pochyby o výnosnosti nových výrob. Jsou svědky, že novostavby nevyvázejí, neboť jsou poloprázdné, nebo aspoň výnos činží neodpovídá předpokládanému výnosu. Proto se bojí půjčit na stavby. A konec konců hrozí se stále „oddlužením“, jak se škaradéříká úsilí po vybavení z dluhů. Je možno očekávat, že bude někdo půjčovat na hypotéky při této agitaci? To jsou tedy příčiny, které jsou mimo peněžní trh. Ale lze doufat, jakmile se vyřeší otázka vybavení z dluhů, že se začne přenášet volnost peněžního trhu i do oblasti dlouhodobých úvěrů, zvláště, když se podaří budovat dále základy hospodářského zlepšení.

literatura a umění

Václav Černý:

Románová trilogie Karla Čapka

„Man partly is and wholly hopes to be.“
(Robert Browning.)

I.

Románová trilogie, kterou Karel Čapek právě dokončil, imponuje nám svou hodnotou uměleckou i hloubkou svého pohledu do zmatených, hemživých temnot konkrétního, syrového života. Teď, když dozněl v „Obyčejném životě“ poslední takt tohoto odvážného daktylu románového, osvětluje se nám ledacos v umění i myšlence Čapkově, čemu jsme snad váhali dát dříve svůj souhlas, a nestávají-li se z vytýkaných nedostatků zrovna předností, omlouváme je nicméně s vyšší roviny díla úplného a vysvětlujeme si je ze strukturálních nutností celé trilogie. Tak vezměme třeba hned „Juraje Hordubala“. Byla mu vytýkána nejednota stavebná: do polovice prý balada, plná skutečné tragiky a mocně lyricky zvlněná, v druhé části bezmála řešení detektivního problému. Nikoliv, nikoliv, toť dojem venkoncem vnější. O jedinou věc tu v celém díle běží, o velmi záměrně a jednotně koncipovaný osud jedné lidské duše, a ten zůstává stále v popředí zájmu a je klíčem k celé konstrukci; ale na osud této duše je ovšem vrhán dvojitý pohled: sama se ta duše nejprve do sebe dívá, prostinká a neuvědomělá, duše naivního horala, jenž by se nepovznesl nad nevědomou vegetativnost blahých pudů, nebýt neštěstí a zkázy zdravé iluse o štěstí domáckém; dívá se do sebe, a pohled se hloubí a hloubí, duše si hledí sama sobě do očí, poznává se, pravda o ní se počiná zvolna, ale výrazně rýsovat před zrakem jejím i naším; poznáváme tuto duši, a — poznána — odchází. A pak je tu onen pohled druhý, pohled, jež na osudy a pravdu Hordubalova nitra vrhají lidé jiní, zvenčí, a brýlemi mámení svých vlastních osudů a zkušeností. Bylo

nutno, abychom byli nejdříve sami Hordubalem, abychom s ním prožili pravdivý proces jeho srdce a poznali jeho skutečnost, máme-li nyní dokonale změřit rozpor mezi pravdou té duše a hrubými přibližnostmi, v něž tuto pravdu názor bližních rozkládá. Nejednota děje věru poctivě fundovaná, nejednota nutná, úmyslná, formálně znázorňující krach Hordubalovy duše v hrubých prstech lidí na četnické stanici, ve vsi, u soudu.

Co se děje s touto duší? Lidé ji poznávají, to jest narážejí ji volky nevolky na kopyto něčeho jim už známého, měří ji tím, co jí odpovídá z jejich vlastní zkušenosti, ať už číře lidské nebo profesionální, chápou z ní jen to, co mohou zařadit do svých osobních znalostí o duši člověka. Běda, kam se poděla při tomto poznávání veškerá něha srdce Hordubalova, hluboká šlechtnost jeho, a vlastní tragika i osobitá lidskost jeho osudu? Ztratily se beze stopy a zbývá jen banální příběh vraždy manžela-dobráka, o nějž se derou četníci, sousedé a advokáti. Trpké je, že jinak tomu ani být nemůže: poznáváme z lidí nutně jen to, co je i v nás. Absolutnost tohoto pravidla nenazýváme snad dokonale v „Hordubalovi“: však je tu trilogie díl druhý, „Povětroň“.

Neboť upozorňuji na to, že „Povětroň“ nezbásňuje pravdu a myšlenku v podstatě jinou než „Juraj Hordubal“, dokonce myšlenku tuto ani bohatě nerozvíjí. Poznání další a jakoby svítání nad pesimistickými závěry obou prvních částí trilogie přináší teprve „Obyčejný život“. Ale s uměním zde vskutku znamenitým demonstrována jest v „Povětroně“ naprostá nutnost tragického skreslování lidské duše, jakmile je promítána v rovinu t. zv. poznání objektivního. S uměním znamenitým, pravím, neboť tento je Rhodus, který básník přeskočil: v „Hordubalovi“ byla duše a její pravda dána předem, Hordubal před naším zrakem žil a zpovídal se ze svých myšlenek a zpovídal se každým svým činem; a potom teprve, o duši nám už známe, žvanili lidé a brali ji na váhy hrubé příliš a lehké. A tu nám bylo hej, nám zasvěceným do hrdinovy duše, a bylo snadné se zlobit na četníky: jak jsou hrubí, necitelní, zaslepení rutinou svého řemesla, neschopní nahmátnout tepot lidského srdce! Oč citlivější bychom byli my na jejich místě! Nu, ovšem. A možná dost, že nespokojenost s druhou částí románu o Hordubalovi plynula i z tohoto chlapáckého pocitu. Nuže, „Povětroň“ trochu zahanbuje nás, psychology-kritiky „Hordubala“, a dokazuje v četnících Bieglovi a Gelnajovi protivné třebaš, ale pravdivé a každým rysem oprávněné figury. „Povětroň“ začíná totiž tam, kde končí prvá část „Hordubala“. Co je tu dáno? Lidská troska, zřítivší se letec, do jehož očí vepsány stopy osudu tragického. A kde je duše? Tu uhadni! A básník dává hádat čtyřem, a třebaš i nám! A my čteme čtyři interpretace osudu nadhozeného zmučeným tělem, spadlým s nebe, čteme příběh ošetřovatelčin, intuici jasnovidcovu, román básníkův, vývod lékařův, a běda, říkáme po každé: ano, tentokrát to je to právě, tento Povětroň byl skutečný! A nevíme kudy kam, pravdu mají snad všichni a nejvíce autor, který dokázal vtělit smutnou skutečnost o nevyhnutelném vpašování nás samých do životů a duší námi interpretovaných, v tento přesvědčivý román, jehož básnický úmysl nemohl být zdařileji proveden. Ano, poznáváme z duší jen to, co je nebo dříme i v nás, zrcadlíme nutně z osudů pouze co sami jsme prožili. Na jednu lidskou bytost, na jednu lidskou neznámou je tolik názorů, kolik lidí o ní přemýšlí: čtyři názory máme na Povětroně, a všechny stejně lidské, upřímné,

přesvědčivé, to jest pravdivé pravdou jistého stanoviska, jisté zkušenosti, jisté povahy, jisté osoby.

Znamená to neodvratně, že pravda nevázaná na osobu, obecně lidská a obecně platná, nám nutně uniká? Nekryje se tedy náš pohled nikdy s cizím životem a cizí duší? Je tu „Obyčejný život“, trilogie část třetí. Intropektuje se nám prostý človíček, lidský průměr. Tento román je odpovědí na „Juraje Hordubala“ a protějškem k němu; závěry jeho vykupují pesimismus osudu Hordubalova, jehož duše se lidem v rukou rozpadla v nesouvislé, hrubé přibližnosti. Ano, i stavebná dvoudílnost „Hordubala“ se tu, zcela nutně, opakuje: tam nejprve plynulý příběh lidského srdce, a pak historie jeho roztržštění v zlomky, omyly a dohady; zde nejprve rovněž souvislé dějiny jedné lidské duše, která na svém sklonku chce si vyložit — více méně z manie pořádku — sebe samu. A jsou ty dějiny ku podivu prosté, přímočaré, bez převratů a krkolomností. Šťastní lidé, jako šťastné národy, nemají tedy historie! Snad jen jako student v Praze a už dřív, jako jinoch venkovského gymnasia, zavadil tento blažený člověk o kousíček tragiky v „těch tragicky vážně prožívaných volovinkách mládí“, jak říká Čapek, jež prý jsou následkem života suspendovaného dospělými, to jest klukem k smrti vážně žitého a okolím vážně nebraného. Zde, v líčení zběsilého chlapectví, celého toho srdcervoucího provisoria studentských let, zabírá autor po našem názoru neobyčejně hluboko; snad jsem toho málo četl, ale nevím o pravdivějších a přes lehounkou ironii vroucnějších stránkách, než je tato studentská balada kapitol VII a VIII. A hle, toto chlapecké extempore, které je prý jen přípravou na „život“ (jako by nebylo chvílí, jedinou chvílí, kdy máme k životu vztah naprosto bezprostřední!), kdy „ještě“ nejsme „ničím“ (leďa snad trsem chvějících se nervů, horoucně planoucím srdcem a duchem po pravdě nejlačněji toužícím, ale kdo za tohle co dá?), toto extempore — pravím — otvírá novou a nečekanou otázku: čím jsou tato vzdorná a pokorná, čestná a potouchlá, horká a velkášská léta v úhledném celku „obyčejného života“? Nepatří sem nějak, a proboha, průlomem, který učinila do logiky spořádaného živobytí, hrne se sem podobných monster celá řada! Ano, obyčejný člověk dokončil děje svého života, a už jen odložit pero; a tu náhle počnou se v něm hádat divní zakrslíci, a druhý akt románu může počít. V druhém aktu románu připravili lidé duši Hordubalovu o všechno její bohatství; v druhém aktu románu vlastního vrátí obyčejný člověk duši své všechno bohatství, nádheru a mnohost, o něž by ji málem byl okradl sám. Takto si ty dva příběhy odpovídají, a druhý rozptyluje hořkost prvního: neboť není v tom obyčejném životě jen spořádaný pan přednosta, později úspěšný pohlavár z ministerstva; také v něm byl nějaký člověk s lokty, nespokojenec a šplhoun; a hypochondr bázlivý o své zdraví; básník v něm byl, chlapík choutek titanských, a romantický proklatec zamilovaný do zhouby a propastí, a hrdina a vedle něho boží žebráček nastavující dlaň pro almužnu nebo hlavu k pohlazení. Jediný život byl shlukem možností, z nichž se zcela skutkem stala jen jediná, a ty ostatní živořily, projevovaly se kuse nebo chvílemi, ale přece nezmizely. Deset duší bylo naznačeno v jediné, a obyčejný život byl velkou slavností. Nejsme sami ve svém já, deset bratří v sobě nosíme, a lidé okolo nás jsou snad jen plně rozvité zárodky a možnosti naší duše. Jak bych pak nemohl chápat své bratry, nesa je v sobě? Stačí se nahnout nad vlastní nitro, pochopit plně sebe,

dotvořit, co ve mně příroda či osud nechala v stavu pouhého náznaku. Cesta k jiným vede skrze mne sama, možné je poznání cizí duše, a všelidské společenství spočívá na něm. „Dát jen své věci do pořádku“ (str. 14) chtěl na počátku obyčejný člověk, a při tom pořádání odkryl v sobě důvody lidského bratrství a nové víry v porozumění. A básní na „fils mystérieux où nos cœurs sont liés“, abychom mluvili se smutným Hugovým Olympio, končí se Čapkova trilogie. Umění ani myšlenka jí neodepřely své milosti.

Snad jen ještě toto k této části první: v notice, již byl provázen Čapkův článek „Co jsem chtěl říci“ v *Prítomnosti*, stojí, že části trilogie pojí „jakýsi životní pocit a názor, který ve světové literatuře nebyl ještě vyjádřen“ a že Čapek svou trilogií putuje po „půdě zcela nové“. To není tak docela přesné. Krásné umění neoplývá ovšem díly, jež by vyjadřovala názor, o němž řeč, a nejméně už literatura naše. Ale nekřivďte romantické filosofii! Zde klobouk dolů! Poslyšte Bergsona, jak vykládá ve své knize „Le Rire“, že život a cizí duši nepoznáme nastavováním a našíváním; z žádných kousků napravo, nalevo pochytaných neslepi básník svého Hamleta, Leara a Othella, v sobě je všechny nosil a ze sebe dobyl: „Jestliže osoby, stvořené básníkem, na nás působí dojmem životnosti, je to proto, že jsou básníkem samým, básníkem znásobeným, básníkem sestupujícím do hloubek sebe sama v tak mocném úsilí vnitřního pozorování, že v skutečnosti postihne i možnost, a dokončí v dílo úplné to, co v něm příroda zanechala v stavu nástinu nebo pouhého úmyslu...“ A Schopenhauer povídá v podstatě totéž někde v § 45 knihy III, tuším, své „Welt als Wille Vorstellung“; a v § 59 dodává tohle: „Woher denn anders hat Dante den Stoff zu seiner Hölle genommen als aus dieser unserer wirklichen Welt? Und doch ist es eine recht ordentliche Hölle geworden...“. Všechno je v nás, a všechno máme ze sebe a jen ze sebe: i nebe, i peklo... (*Dokončení*)

do ba a lidé

Franta Kocourek:

Na útěku z podsvětí

Chcete výhodně uložit kapitál?

To jste se měli obrátit na Jechla, ještě před rokem by vám byl bezvadně posloužil. Váš kapitál by nebyly našly ani berní úřady. Dokonce ani vám by se už nebylo víckrát podařilo jej objevit. Je částí Jechlova nikoliv povolání, jak bylo posledně vytištěno, ale částí pokání tato generální zpověď, která má být výstrahou všem.

Ve službách pana Náchodského, o jehož vynikajícím obchodním talentu jsem vám tu uznale vyprávěl, založil Jechl továrnu na barviva vlasů v jedné vinohradské ulici. Její jméno bylo obratně zvoleno: skládalo se ze dvou jmen, z nichž každé patřilo známým továrnám zavedených značek. Ale je to něco podobného, jako kdyby někdo nazval svůj podnik Orion-Sorela a při tom kdyby vyráběl na příklad těsnicí vložky do oken. Zařízení Náchodského továrny na vlasová barviva se skládalo z jediné místnosti, z velké haldy řvavých prospektů a z několika lahví záhadné tekutiny. Tuto výrobu pan Náchodský velmi výhodně prodal kapitalistovi, toužícímu po dobrém uložení peněz.

Dále Jechl založil Grafický závod Léto, v samém sousedství trestnice na Pankráci, z jejichž oken krátce nato s melancholií pozoroval tento rozkvétající závod. Tam měl společníka, který z conto tohoto závodu dostal předem věna dvacet tisíc korun od děvčete z velmi slušné rodiny. Hoch ten však tak rozřítý byl, že oženit se zapomněl. K vůli této zapomnětlivosti má dosud otevřený rejstřík u krajského trestního soudu na Pankráci. Na grafický závod Léto nadělal Jechl se svým mistrem kouzelníkem asi za čtyřicet tisíc korun dluhů. Jmenovaný závod byl o něco větší než továrna na barviva vlasů: místo jedné místnosti tu byly dvě, s předstíní a dokonce koupelnou — no zkrátka praobyčejný dvojpokojový byt. V jednom pokoji stál regál s krabicemi, v nichž bylo na čtvrt milionu pohlednic, ovšem v ceně jednoho až tři haléřů. Byl to brak už vyšlý z módy, aušus, který se prodává na poutích. Potom tam byly dva psací stoly, zařízená temná komora, kopírovací stroj, fotoaparát, psací stroj, jedna úřednice, služka a v jedné osobě zřízenec a fotograf. Jechl vedl knihy a skutečně obchodoval, aby mohl kupci závodu vykázat reální činnost. Háček byl v knihách: věřte, že je Jechl uměl věst dobře, když se mu podařilo nalézt pro tento závod úvěr čtyřiceti tisíc. Jeden z věřitelů si dal postoupit závod u věře, že přijde na své peníze. Že nepřišel na své, o tom asi nepochybujete.

Kromě vedení takových velkopodniků Náchodského měl Jechl vlastní „melouchy“, což znamená, jestli to nevíte, práce na vlastní pěst, bez vědomí zaměstnavatele. Na rozdíl od dob, které jsme s ním prodělávali při shánění místa, potloukání po noclehárnách a somrování, ba dokonce na rozdíl od dob své poctivé zaměstnanosti, měl teď Jechl spousty peněz.

„To, když jsem měl u sebe jenom tisícikorunu, zdálo se mi, že jsem černej. Dát za takový krám v novém paláci kvartální nájem nebo pětitisícovou zálohu, byla pro mě malíčkosť. Krám jsem potom zařídil, převážně na dluh, ohlásil živnost, najal jsem síly, a hned jsem inseroval: „Prodá se dobře zavedený obchod, z rodinných důvodů. Pod značkou: Velký obrat.“

Tak Jechl zařídil a prodal dvě prádelny v Dejvicích, jednu v Nuslích, mlékárnu v Nuslích, dvě hokynářství na Žižkově, obchod vlnou a výšivkami na Letné a ještě jiné. Pozor na inseráty! Pozor i na realitní kanceláře, které si pracují do ruky s takovými pány šéfy. Jechla s jiné stránky ukazuje příběh o smíšeném obchodě a elektrické mandlovně.

Jechl jej prodal staré paní se starší, svobodnou dcerou. Obě ženy měly dohromady posledních třicet tisíc korun. Nalítly. Přes to, že činže byla devět tisíc korun, tržba denně jen třicet, čtyřicet korun. To ovšem věděl Jechl už napřed, když závod zařizoval. Mimochodem: prodal těm ženám závod za dvacet tisíc korun, jeho samého stál jen patnáct set. Realitní kancelář v tomto případě sídlem na Žižkově dostala z tohoto obchodu deset procent. Jednou, asi za dva měsíce po prodání obchodu, potkal Jechl starou paní. Nic mu nevyčítala. Jen líčila, jak se jí špatně daří, o všechno asi přijde. A dala se náhle do tichého pláče. To bylo nejhorší, co mohla udělat. Jechl jí neřekl nic, jen se rychle rozloučil, a rovnou do novin, kde dal inserát:

„Zavedený obchod s potravinami a elektrickým mandlem na frekvenci se rychle prodá. Pod značkou: Z rodinných důvodů.“ Potom dojel k staré paní. Dal jí přesné instrukce. Nesmí nic mluvit, na všechno, co řekne Jechl, kývnout. Kupcům se představil jako její synovec: byl přeložen do Ostravy, stará paní se bude stěhovat s ním. A tak se mu za tři dny podařilo prodat obchod jednomu snaživci, který sám seděl dobře zaměstnán v kanceláři, ale rozhodl se pro obchod proto, že je to nejlepší uložení peněz. Dnes už jistě změnil názory.

A stará paní dostala celých svých dvacet tisíc zpátky. „Milá paní,“ řekl jí Jechl na rozloučenou, „raději nečtete inseráty.“

Vedle toho byl Jechl „remisérem“. Animoval dobrácké střadatele, aby užili svých úspor ke hře na burse. Laik má v partii ferbla s vyloženými parlamentáři větší možnost výhry, než takový spekulant v prémiových obchodech.

Nemohu vypočítávat všechno, čím se Jechl zabýval. Zmíním se jen o tom, že jednu dobu vydával velmi úspěšně pornografie a byl v čilém styku s mnoha pražskými i venkovskými knihkupci. Obchodoval v tomto artiklu i s jednou z největších pražských firem s hygienickými prostředky. Ve spolupráci s touto firmou prodával nejen pornografie, ale i nástroje k povzbuzování rozkoše pro nenormální lidi. Trnové věnce, biče, dūtky s háčky a kulíčkami, umělé údy oběho pohlaví, dokonce i celé manekýny pro vyplnění teplou vodou, afrodisiaca jako španělské mušky, neškodnější iohinbin a podobná kouzla. Nedávno měl Jechlův bývalý dodavatel a jeho zákazník malér se španělskými muškami: skončilo to pro postiženou na klinice, pro dodavatele a jeho zákazníka na Pankráci. Jedinému se Jechl vyhýbal: obchodovat s narkotiky. Ačkoliv v tomto podnikání jsou největší zisky a ačkoliv jsou v Praze bary, které týdně kupují až čtvrt kilogramu různých jedů. Jechl znal celou organizační obchodu jedy, ale ze solidarity k podsvětí mlčel, sám nechtěl rozmnožovat řady ubožáků propadlých bílému prášku.

S bohem, kolonie!

Nová činnost Jechlova, který zazářil znenadání jako meteor mezi hvězdami podsvětí, mu přinesla obdiv a úctu kolonie, která se po období zoufalého somrování stala na celý rok jeho novým domovem, jak se snad ještě pamatujete.

S důvěrou se k doktoru Blondřákovi obraceli mužové podsvětí, aby jim poradil, jak kterou věc mají provést, aby byla míra trestu nejmenší, nebo dokonce, jak by se zločin dal provést beztrestně. Stal se intelektuálním vůdcem těch, kteří v kolonii představovali stranu lidí stojících mimo zákon. Kdybyste ho byli viděli uprostřed jeho účelivých a ke všemu pohotových žáků, kteří za ním chodili do nejlepších pražských kaváren, jako za svým konsulem, poznali byste „Žebráčkou operu“ v ryze českém, národním provedení.

Jechl byl pilný ve svém novém povolání, byl inteligentní, ale neměl jeden předpoklad nezbytný k úspěchu na druhém břehu: nebyl bezcitný. Měl dosud zbytky svědomí. Nezhasínaly ani zalily alkoholem. Ano, Jechl, bývalý abstinents, pil, A hrozně pil. S úmyslem ztratit vědomí. Nevědět, nemyslet. V okamžicích střízlivosti před sebou viděl své oběti. Viděl ty, jimž podtrhl nohy, a kteří potom klesali ke dnu. Litoval chudáků, litoval těch, kterým ztráta nějakého toho tisíce by byla ublížila. Na druhé straně se dovedl vysmát do očí dobře situované oběti, která lamentovala pro ztrátu trochy svého peří. Jako se na příklad vysmál jednomu zámožnému obchodníkovi, který chtěl znásobit svůj kapitál nakládáním pornografie. Jednu takovou mravouku vydal společně s Jechlem, který mu ovšem zůstal dlužen vyúčtování a tak milý pán s nakladatelskými ambicemi přišel za dva měsíce o šestnáct tisíc korun, a musil ještě nakonec vyslechnout Jechlovo škodolibé: „Když uděláte trestní oznámení, jsme v tom zaručeně oba, pane kolego. Já půjdu před senát pro zpronevěru a vy hned potom se mnou před porotu pro pornografický atelier a výrobu pornografických tisků a jejich rozšiřování.“ Sváteční nakladatel zmlkl, zaklel, zmizel.

V téže době splasil Jechl ještě jednu bohatou dámu, chtivou nakladatelské slávy. Tu její touha stála jen pět tisíc. A tak v oněch dvou blažených měsících měl Jechl kromě příjmů z různých podniků Náchodského a svých melouchů v prodávání obchodů jenom z těchto dvou výletů do pornografie

dvacetjeden tisíc korun. „A proč sis něco z tehdejších příjmů neschoval?“

„To nejde,“ odpověděl mi Jechl. „Máš okolo sebe spousty příživníků, v podsvětí. Pinglové (číšníci) z nočních lokálů, kteří vědí všechno, a musí dostat „šába“ — část výnosu. Zvěst o kořisti letí v takových podnicích rychleji než zvuk tamtamu v černé Africe. Doktor zkalil křápa o dvacet papírů. Musí dát štígro, bude grando tóco.“ Do spisovné češtiny přeloženo to znamená, že Jechl podvedl nějakého nového důvěřivce o dvacet tisíc. A že se musí dělit a uspořádat oslavný flám.

Ačkoliv Jechl dovedl v podsvětí chodit a dokonce dobře chodit, nesedělo mu to. Byl stále rozervanější. Také „rodinné záležitosti“ mu braly klid. Dával Mařce víc, než mohla potřebovat, ale své řemeslo nechtěla opustit. Vůbec nedovedla pochopit, proč Jechlovi záleží tolik na tom, aby ji měl jen pro sebe. Mařka „sháněla“ ze ctizádostivosti. Viděla v honoráři za lásku uznání své krásy a ženskosti. Pro Mařku byly její styky s muži nevinnou koketerií. V té nenechávala nic ze své lásky, ze svého citu. Čím vyšší byl honorář, tím se cítila uspokojenější a více věřila, že se líbí. Z nejnižších poloh se Mařka přičiněním Jechlovým vyvíhla do vznešené třídy kavárenských slečen a nemohla se té kariéry ani nasytit, natož aby ji chtěla opustit.

Po prudkém výstupu se s Jechlem rozešla. Téhož dne seděl v hospodě U dráhy ve slatinské kolonii, o níž jsem vám už vyprávěl. Došlo tam k podobnému účtování mezi prostitutkou a pasákem, jako v hospodě U topolu, v hodinách Jechlova příchodu do kolonie. Tentokrát byl výsledek hádky tragičtější. Rozběsněný pasák srazil svou partnerku na zem a skočil jí rovnýma nohama do obličeje. A pak dupal, jak smyslů zbavený, po těle, které se bezmocně svíjelo, podobno zakrvácenému hadru. Jechl seděl u stolu jako přimražen. Cítil, že by jeho povinností bylo vyskočit a postavit se proti pasákovi na obranu ženy. Ale gentlemanství takového druhu je v tomto prostředí neuskutečnitelné. Věděl, že by mu zákrok vynesl buďto hned, nebo v několika málo dnech beze svědků ránu nožem.

Pasák ještě chvíli řádl svýma botama po těle nevěstky. Nakonec jí celou svou vahou šlápl na krk. Zachřčela — a dost. Pasák kopl do nehybné hmoty na zemi a sedl ke svému stolu.

Jechl hodil na stůl peníze a zmizel. Nechtěl účinkovat jako svědek v tomto případě. Byl v něm již vyvinut pud podsvětí: vyhnout se za každou cenu styku s policií, i když není sám do věci namočen. Před hospodou U dráhy zastavilo auto záchranné stanice. Dovezlo do nemocnice mrtvou prostitutku.

P ř e d r o z h o d n u t í m .

Po vylíčené vraždě a po hádce s Mařkou opustil Jechl kolonii. Našel si byt, pěkně zařízený.

Jechl nemohl zapomenout na Ernu. To je dívka, s níž bydlil a žil ještě před propuštěním z místa. V poslední době se s ní několikrát náhodou setkal. Byl do ní stále zamilován. Erně neušlo, že se mu zase dobře daří. Ještě lépe než dříve. Chodil dobře oblečen, rozhazoval peníze. Jednou ji pozval na oběd do luxusního restaurantu. Stará láska nerezaví — jejich poměr se obnovil. Sice platonicky pokud jde o sexus, ale velmi důkladně po stránce finanční. Dával jí slušné peníze a dával je rád. Erna byla posledním mostem ke společnosti, již opustil. A po tomto mostě zatoužil vrátit se zase zpět, na starý břeh.

Nesvědčil se jí s prameny svých příjmů. S penězi, jež měl, chtěl začít lepší život. A znovu neblaze zasáhla Erna, jeho vysněná Erna.

Přijímala jeho peníze se samozřejmostí. A stupňovala své požadavky tak, že Jechlovi nakonec nezbývalo nic jiného, než znovu se potápět ke dnu, do kalných vod, aby její přání mohl

splnit. Dovedla ho popohnat, aby dával víc. Ostruhou žár-
livosti. Vždy jen jakoby mimochodem vyprávěla, jak jí má
jeden hoch šileně rád, je bohatý, má pevné postavení, je
z dobré rodiny a chce si ji vzít. A milý Jechl tomu věřil a
dával a dával. Ztrácel hlavu. A klid je hlavní existenční pod-
mínkou každého, kdo pracuje v galerii. Jechl neměl rovno-
váhu. A když se přesvědčil o nevěře Erny, hodil všechno přes
palubu. Nestaral se o své zamotané obchody, o zakládání dal-
ších podniků, nechal všechno plavat.

A právě v té době začínal pracovat poctivě, k vůli Erně.
Hra, kterou začal, byla sice hodně odvážná, ale Jechl proplul
už divočejšími peřejemi. Našel si financiera a založil ve vnitřní
Praze prádelnu. Velkou parní prádelnu. Jeho finančníci kromě
financiera byli chudí, ale rozuměli svému oboru. Založený
podnik byl předlužen, ale při Jechlově agilitě měl naději
na prosperitu. Dokud Jechl neobjevil Erninu nevěru, pra-
coval. Už se zdálo, že Jechl vyhraje. Že se stane skutečně
reálním podnikatelem. A tady, v rozhodujícím období Jechlo-
va životního obratu, zamíchala karty Erna.

Nový závod potřeboval peníze. Ale těch nebylo dost, proto-
že jich většinu spotřebovala Erna. Jechl zlomený objevem
její nevěry — přijímala velmi často návštěvy jiného milence
v bytě placeném Jechlem — ztratil zájem na opatrování dal-
šího kapitálu do provozu prádelny. A tak jednoho dne, když
potřeboval peníze na výplatu dělnic, zanesl do zastavárny
nezaplacený psací stroj. Měl smůlu. Hroznou smůlu. Jejich
rozhovor vyslechla Mimi, ona pozoruhodně vzdělaná a krásná
nevěstka, milující klasickou hudbu. Na neštěstí měla právě
svůj záchvat zlomyslnosti, jak jsme ho naznačili již v jedné
z předcházejících kapitol. Poštvala pana Mráčka, mužskou
polovičku příkladného manželského párku, s nímž jsme vás
už také seznámili. Ten šel k firmě Underwood — shodit
Jechla.

Ředitel vyzval Jechla k návštěvě. „Slyšel jsem o vás něco
nepěkného. To bych byl od vás nečekal. Je to pravda, že
jste zastavil náš stroj?“

„Ano,“ řekl Jechl.

„Tak tohle dát nějak do pořádku.“

Jmenuji výjimečně firmu pravým jménem, protože se za-
chovala k Jechlovi lidsky. Nejen že neudělala na něho trestní
oznámení. Dokonce později, když Jechl sám na sebe podal
trestní oznámení, ulehčovala mu. Prohlásila, že se necítí
poškozena. „To na mě udělalo takový hluboký dojem...“
říká mi Jechl. „Něco takového jsem už vůbec nepředpokládala.
Měl jsem kolem sebe samé piráty a žraloky a najednou jsem
potkal lidi, které jsem poškodil — a přece mi to neoplatili.“

Ale Jechl záležitost s psacím strojem nemohl uvést do po-
řádku. Byl příliš rozerván, aby se mohl na cokoli soustředit.
Toulal se z kavárny do kavárny, nikde neměl stání, všechno
ho omrzelo. Na záležitost s Underwoodem zapomínal. Upínal
se jen k poslednímu úseku svého života. Jeho prostředí, jeho
známí, vše se mu začalo oškřivět. A poněmáhlu začínal odha-
lovat jediné východisko: smrt.

To je to pravé. Opatřil si jed. V týdnu, co nosil jed u sebe,
se mu vracel starý klid. Rozhodl se, že si zpříjemní poslední
dny. Rozjel se za Mařkou, do kolonie. Zase uviděl pokoj,
který se mu stal na celý rok domovem. Mařka ho přijala
bouřlivě, dva dny byli spolu, nehnuli se od sebe. Třetího
dne si Jechl řekl: „Už je čas“. Najal pokoj v předměstském
hotelu, portýrovi povídá: „Nebuďte mě, rád dlouho spím!“
Snad ještě nikdy nebyl Jechl tak něžným milencem jako toho
večera.

Konečně sám! Opatrně vybalil osmnáct kapslí bělostného
prášku a vysypal všechno do sklenice. Pomalu se prášek roz-
pouštěl.

Líznul si. Chutnalo to příšerně hořce, až se otrásl. Na něco
si vzpomněl. A ušklíbl se. Povinností rádného sebevraha je
napsat dopis. To je v pořádku. Ale komu? Vzal papír, na
obálku načmáral svým velikým písmem:

„Policejnímu ředitelství v Praze.“

A dovnitř: „Já, Jaroslav Jechl, jsem se dopustil těchto
trestních činů: Zpronevěřil jsem psací stroj Underwood v ce-
ně 3000 korun. Dále jsem poškodil...“

Byla to dlouhá litanie. Teď ji skončil. Ležela před ním
první skutečná zpověď života. Ulevilo se mu, jako by ho
někdo zbavil hříchů. Ale necítil při tom lítost, jak byste če-
kali. Spíše nenávisť. Vzpomínal na doby, kdy byl zaměstnán,
na doby, kdy úzkostlivě vyúčtoval, na halě vyúčtoval svě-
řené peníze. Skončilo to tím, že dostal za své služby výpověď
a zůstal na dlužbě. Na svou bídu v dobách hledání práce a
somrování už zapomněl, také na dobré časy v podsvětí za-
pomněl. Cítil jen, jak je zmrzačen. Ano, utrpěl nevyléčitelný
úraz. Duševní.

Tak jako jsou na světě zkřivení, slepí, bez rukou nebo bez
nohou, zmrzačení úrazem nebo organisovaným vražděním —
válkou, tak jsou také duševně zmrzačení. Jechl se cítil zmrza-
čen tříletou nezaměstnaností. Kolik tisíc, kolik desetitisíc
Jechlů takto zmrzačených mezi námi žije? Kolik takových
invalidů z prohrané války o chleba se v naší republice a jinde
ve světě za dnešních dnů plahočí... .

Jechl se cítil vinen, nic si neodpustil. Ale také jasně cítil,
že není vinen vším, co prováděl. Cítil, že z něho krize vy-
hnala všechnu civilizaci a nechala v něm jen pud žít, jak-
koliv, ale žít. Věděl, že se páteř jeho bývalé morálky zhroutila
— zůstal jen živočišný pud: sháněl živobytí. A jako hladové
zvíře nezná vlastnické rozdíly, nedělá je ani člověk, zahnaný
společností na dlužbu, pod úroveň zvířete.

Dny hladu, noclehů v parku a pod mostem, bezednost celé
té bídy, vše to, co prožil, mu vrostlo do duše. Bída v něm
zlomila pocit soudržnosti s celkem. Sociální vědomí v něm
zemřelo. Byl sám. A neviděl zlo v tom, že okrádá lépe situo-
vané členy Společnosti. Mohl litovat jen těch slabších, kteří
mu přišli do cesty.

Jeden malý trestní čin přitáhne druhý větší a ještě větší.
Až konečně Společnosti v takovém člověku vyřazeném bez
vlastní viny vyzraje dokonalý záškodník s morálkou na ruby.

Nač vlastně čeká? Rozhodl se.

Vzal sklenici, zamíchal obsahem a několika doušky vypil.
Až na dno. Dlouho nebylo nic.

Šumění v uších se zdálo potvrzovat jeho myšlenku. Roz-
mrzele sáhl po cigaretě. Sotva si ji zapálil, pocítil první účinky
jedu. Žaludek se mu zahoupal, sladce ho objala únava a roz-
ložila se mu v ramenou. A mozek teď opakoval jednotvárně
slovo umírám, umírám, umírám... .

Přepadla ho mdloba. Tep srdce ustával, dech se zvolňoval.

dopisy

Cesta mladých napravo

I.

Vážený pane redaktore,
dovolte mi, abych jako dodatek k posledním událostem
studentským řekl několik slov o fašismu a nacionalismu
našich akademiků. Mám jakousi zkušenost s kolegy, kteří
se hlásí k národním studentům, a chtěl bych se jich za-
stat před paušální výtkaou fašismu, ačkoliv jsem socia-
lista a upřímný demokrat, a jejich víra není mým přesvěd-
čením.

Říká se jednoduše: fašisti. Ale tak jednoduchá věc právě není, a je dobře mezi těmi „fašisty“ rozeznávat. Vedle profesionálních fanatiků a násilníků tvoří velkou část studentské pravice studenti celkem slušní, s kterými se dá mluvit, když to dovedeme. To jsou lidé obyčejně v politice docela nezkušení a naivní, kteří vyrostli v ovzduší našeho průměrného romantického nacionalismu. Vidí v tom nacionalismu idealismus (proti materialismu socialistů) a domnívají se, že si náš národ zadal paktování s Němci a že je potřebí zase nějak více méně silácky a rázně ukázat naši národní sílu a bujarého, jednotného ducha. Tahle jejich romantická nálada a naivní idealismus je ovšem vhodnou půdou pro demagogy, protože, jakmile se takový student dostane do masy a pod hesla nějakého „praktika“, jde za ním jako beran a provede kousky, kterých by nikdo sám a nepropadnuv davové psychose neprovedl. Ale protože — opakuji — jsou tito lidé v podstatě lidé slušní a jenom nezkušení, platí pro ně spíše biblické rčení: Bože, odpusť jim, neboť nevědí, co činí! než abychom se my ostatní na ně vrhli s prudkými výčitkami fašismu, protidemokratismu a reakcionářství a stavěli je do druhého tábora, s kterým už máme jen společný „boj“.

Naopak nám musí jít o to, nějak na ty nejslušnější pravice studenty působit a najít styčné body mezi námi a nimi pro diskusi. A to je možné, jen na ně nesmíme jít s bubnem, že jsou fašisti a utečenci od demokracie a my že se nedáme. Je dobré se jich teď zeptat, jak se jejich idealismus rýmuje s užíváním boxerů a mlácením kolegů a kolegyně a se všemi ostatními násilnostmi. Tohle zdůraznění té nelidské stránky t. zv. idealismu nám musí pomoci nejdříve. Znalost osob v pozadí a interesů v druhé řadě. Také studentští předáci národního studentstva nám vydatně pomohou, protože ti jsou pro svou prázdnotu hlavu, frázovitost a panské vystupování nesympatičtí i těm mírným nacionalům, a je dobře na ně ukázat, jak kvalitní vůdceové to jsou a jací vynikající představitelé národních ideálů. — Ale to hlavní na konec! Když jde o nacionalismus, musíme si my, demokratičtí studenti, dát práci s jeho pochopením. Nacionalismus našich nacionalů je romantika, a oni sami nám toho o svém ideálu mnoho neřeknou. Ale i v té nejasné náladě je cosi pro nás: totiž přesvědčení, že člověk není sám pro sebe, ale že má sloužit celku, s kterým je spojen určitými pouty a kterému se tedy říká národ, že má s ním snášet dobré i zlé a nést za jeho stav odpovědnost. Ve zdůraznění této služby celku je jistě idealismus. Naši národní studenti to mají v sobě nejasné a zamlžené romantické. Ale od nás by bylo nesprávné, kdybychom jim ukázali slabost a ubohost jejich vůdců a cílů, ale nedovedli jim zároveň dát životní a politickou víru mnohem čistší. Oni zdůrazňují službu národu. Dobře — na to můžeme přistoupit, jen je upozorníme, že musíme vidět pod národem vždy konkrétní lidi s konkrétními starostmi a nedostatky, a že chtít pomáhat národu nelze než na základě určitého, rozumného programu. A pro začátek — než si vyřešíme otázku, co je vlastně národ, problém národa a státu, národa jako historické a programové kontinuity atd. — můžeme se opřít o naši přec jen živou a dosud působivou tradici bratrskou a humanitní a čelit nebezpečí kmenového, úzce jazykového a šovinistického nacionalismu poukazem na Masarykův humanitní program, na nenásilný převrat v r. 1918 a na naše tehdejší národní prohlášení, že chceme být národem demokratickým, vzdělaným, mírumilovným a pokrokovým. Moje úvaha, mířící k tomu, jak působit proti vzrůstající nacionální náladě, jak ji kolem sebe vidíme a jejíž nebezpečí pro demokracii i pro mír bez výhrady uznávám, vyznívá ve 2 these: 1. neříkat paušálně: fašismus a fašisti, nýbrž jít za jednotlivci, kteří za něco stojí a mluvit s nimi nerozčileně především o mravní stránce toho romantického neštěstí, 2. postavit a formulovat pro sebe i pro

jiné nacionalismus, který by byl i ideální i konkrétní i všeobecně lidský. Socialismem se nedá nacionalismus zastavit, nýbrž jedině nacionalismem lepším. Tedy teď by šlo o ten nacionalismus.

S veškerou úctou JUC. Jar. Valenta.

II.

Vážený pane redaktore!

1. Studenti, přicházející ze střední školy, nemají ani ponětí o politickém a hospodářském dění a jevěch, jak v současné době tak i o minulosti (jen náznaky, ovšem hrozně a nemožně překroucené a pravou podstatu zakrývající) o dialektice současného života a dějin ovšem tím méně. Důsledek špatné a reakční osnovy učební, zákazu politického organisování, odebírání časopisů atd.

Proto také při valných hromadách studentských fakultních spolků se „národní studenti“ vždy nejvíce spoléhají na I. semestr, který

a) je největší co do počtu, jak ve škole, tak i ve spolku,

b) volí vždy „národně“ při každé zmínce o podvrtné, bolševické a socialistické oposici.

2. Veškeré potíže při studiu — stížení osvobozovací praxe od školného (letos na školném se má vybrat podle rozpočtu o 100% více), snižování stipendií, placení zkušebních tax a zvláště vysokých pokut při opakování zkoušek a tím utvořený hospodářský numerus clausus, vyhlídka do budoucna být aspirantem, neobsazení stolic řádnými profesory, málo asistentů a demonstrátorů, málo učebních pomůcek a knih a studoven atd. atd. — to vše i mnoho jiného roztrpčuje a radikalizuje mládež. Záleží ovšem nyní na tom, kdo toto povětšinou špatně uvažující a nesprávně přemýšlející stádo svými hesly a frázemi, humbukem a demagogií podchytí. A mluví-li sdružené socialistické studentstvo o těchto všech svízlech a těžkostech, namítnou národní zcela oprávněně, že ve vládě je 7 socialistických ministrů koalice ve sněmovně, v níž sedí také socialisté (ovšem vyjma komunistů) a že všichni toto vše odhlasovali a schválili, tedy že jsou proti vlastním straníkům. A uznáte sám, že je to docela oprávněná námitka, která socialistickou oposici velmi schladí, a indiferentní, špatně a nesprávně přemýšlející studenti se přikloní k „národním“. Neboť socialismus a socialisté jsou zdiskreditováni tímto svým věčným ustupováním a hledáním menšího zla.

3. Následkem toho je většina fakultních spolků ve fašistických národních rukou a tím i SSČ. i ÚSSČ.

Nevím, jaký by byl váš názor na to, kdyby dnešní oposice ve studentských spolcích uspořádala za výše zmíněné požadavky (školné, taxy, stipendia atd.) bez ohledu na své ministry a vůdce průvodce, stávky a řečneme i bouře (bohužel, u nás si nikoho jinak nevšimnou, až když revoltuje a vytlouká okna). A proti komu by to vše musilo být namířeno?

Je mnoho bolestí, trudu, bídy a nedostatku. A je mnoho příčin, proč studenti jsou tak — řečneme — „blbí“. Dalo by se o tom mnoho napsat a ještě více namluvit — ale co se s tím pořídí a spraví? My, mladí, a to „praví“ i „leví“, jsme pochopili už, že ne psaní a mluvení, ale činy nám mohou pomoci. Jaké činy to budou, záleží na vás všech, kteří máte možnost o nás bez nás rozhodovat.

Váš

Jiří Svoboda, stud.

III.

Vážený pane redaktore,

reaguji jako agrární akademička, ovšem jen za svoji osobu, na dopis soc.-dem. studenta k Vaší anketě „Cesta mladých

k fašismu“. Kolega J. H. zcela správně pochopil důvody odklonu mládeže od t. zv. demokratické levice. Levice studentská dostala se stálým zdůrazňováním své mezinárodnosti do vzduchoprázdného prostoru. Nemá dnes oč se opřít a zachytit. Zůstává jí jen hudba budoucnosti, zbožné přání a dnes méně než kdy jindy uskutečnitelné sny o Pan-Evropě a klidném soužití všeho usmířeného lidstva.

Mládí má však ke každé myšlence svůj citový vztah, chce ji mítí zakořeněnu, ztělesněnu v určitém symbolu, symbolu, kterým jest, nám mladým republikánům, půda, a Mladé generaci „národní opovice“ česká historie.

Ovšem nutno zde zdůraznit, že většina z nás nikterak nesusouhlasí s neupřímnými hesly rozkřiknutého nacionalismu p. Hodáče a Stříbrného. Nechápeme totiž dosti dobře, jak se tito pánové, kterým jest přece nejbližší blaho „vlastního“ tresoru, mohou vydávat za ochránce a strážce české národní myšlenky, kterou svým nedůstojným vystupováním a stálým vyvoláváním afér, jen degradují a zesměšňují. Nejsou přece ve svém subjektivním materialismu o nic méně mezinárodní než komunisté ve svém materialismu kolektivním.

Kolega J. H. vyvozuje však ze správních předpokladů zcela nesprávný závěr. Svůj *raison d'être* nenalezne totiž soc.-dem. studentstvo v Komsomolu. Mohlo by jej však nalézt v klidné spolupráci s těmi, kteří stojí na půdě tohoto státu, jelikož v něm našli kladný a pevný základ veškeré své práce a svého snažení. Domnívám se totiž, že ze sloučení jasného rozumu rozevřených oken do světa a zdravého národního citu, vzroste ani pravé ani levé, ale skutečně české hnutí naší mládeže. Bude svérázně české a právě proto světové a mezinárodní.

Ina Franková.

IV.

Vážená redakce!

Neúspěchy při valných hromadách některých fakultních spolků způsobily v řadách levice snad příliš mnoho obav o politickou orientaci studentstva. Nutno jim připomenouti, že valných hromad zúčastňují se většinou posluchači prvních semestrů, kteří sednou na lep každé demagogii. Maturanta ne naučí naše střední škola ani samostatně myslet, natož aby dovedl rozeznávat mezi vyhozenými hesly. Tito mladíci, kteří se na fakultě dosud neohráli, vítají každý hec; zejména, uvidí-li mezi sebou rozohněného pana profesora.

Při příležitosti sporů o universitní insignie měla veřejnost možnost podívat se zblízka na naše vysokoškolské profesory. Některé jejich proslovy, které jsme četli, nám ilustrují jejich úroveň. Jako právník, myslím v první řadě na právníckou fakultu (pražskou), ač kolegové z jiných fakult i ze sesterské techniky ochotně mi podepíší, že nemáme dnes vědců rázu Randova a j. Nynější naši vysokoškolští představitelé vždy jsou více méně zdařilými kompilátory, čerpajícími z pramenů domácích i cizích. Čtete-li jejich spisy, shledáte se v důsledku toho s takovou vyjadřovací těžkopádností, zvýšenou u mnohých ještě nemožným a nadbytečným užíváním cizích slov, že musíte dnešní vysokoškoláky upřímně politovat. A což kdybyste slyšeli ony monotonní, suché přednášky (až na nepatrné výjimky) neb nervosní zkoušení! — Chudáci studenti!

iks.

V.

Vážený pane redaktore,

ptáte se, jak vysvětlit nepřírozené spojení adeptů vědy s p. Stříbrným. Jako středoškolský učitel kladu si sám už delší dobu tuto otázku. Vedle důležitých příčin hospodářských, jež podmiňují úspěch fašismu právě mezi příslušníky inteligence, myslím, že střední a vysoká škola vychovávají dnes mládež tak, že se lehce stává kořistí vůdců mluvících s autoritou.

Ukládají nám na střední škole, podle toho, kdo k nám mluví, abychom vštěpovali mládeži státní vědomí, zdravý nacionalismus, československé citění, pravé slovanské citění, úctu k náboženství atd. a postupně nás zas obviňují, že toto vštěpování není dost intensivní, úspěšné; vedle toho osnovy a učebnice nám prikazují, abychom v předepsaném čase absolvovali předepsanou látku, a přitom nikomu ani nepřijde na rozum, že bychom je měli především naučit samostatně myslet o tom, co je učíme, co vidí okolo sebe, že bychom jim měli dávat svým životem příklad lidí samostatně myslících, nepodléhajících časovým módám a náladám. V našich středních školách (a pokud mohu posoudit z vypravování akademiků) i na vysokých vládne velikou převahou ještě *autoritativní režim*. Profesorův názor, profesorova metoda, často jeho koníček, je pro žáky rozhodující. Je trapné slyšet, jak při zkouškách na universitě je často třeba pro každého profesora připravovat se jiným způsobem a odpovídat tak, jak on si toho žádá. Trest na střední škole stále ještě bývá hlavním pedagogickým prostředkem, ačkoliv vliv trestu a školského strachu na povahu a učení je ohromně pochybný. Příklad, že by žák mohl vyslovit svůj vlastní názor a hájit jej proti profesorovi, je, myslím, dosud ojedinělý, ačkoliv už Masaryk to dovoľoval posluchačům svých seminářů. Autoritativní režim školský nevychovává samostatně myslících lidí a pevných povah, nýbrž vychovává mládež k tomu, aby se stala hříčkou demagogů. Mám zkušenosti z dělnického hnutí slovenského a tvrdím, že není možné dnes nachytat slovenského rolníka a dělníka na tak hloupou frázi anebo „ideu“, jako pražské studentstvo. Stále vidíme okolo sebe, jak mnozí inteligenti (Slováci vhodněji říkají také „školovaní lidé“) pokulhávají v národním životě za těmi, již nemají ani středoškolské vzdělání. Charakter stáda mají spíše skupiny nás inteligentů než prostý lid naší republiky — to ukázal náš poválečný život. Musíme si na to zvyknout, že my, t. zv. inteligenti (je komické, když se nazýváme intelektuály), nebudeme mít toho významu a vlivu, jako inteligence předválečná. Je to nejen následek sociálního vývoje, při němž se probouzí čtvrtý stav a zajišťuje si lidský život na světě, nýbrž také proto, že většinou nestačíme na nové úkoly hospodářské, ani kulturní. A vinu má tu hodně střední a vysoká škola. Kdybychom byli dost kritičtí k sobě a dost poctiví, přiznali bychom si, že my středoškolští učitelé velkou většinou nestačíme na svůj úkol: vychovat inteligentní lidi, myslící vlastní hlavou, povahy přímé a obětavé — a vychovat je prostředky nenásilnými, více životním příkladem a přátelskou účastí, než příkazy a autoritou.

Chtěl jsem upozornit na jeden pramen nynější bídy rozumové a mravní, jak ho vidím ve svém povolání.

Poroučí se Vám

M. K.,

profesor ze Slovenska.

Vkusné, dobré dopisní papíry

KAREL KELLNER, PRAHA

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 61, U MUSEA
DLOUHÁ TR. 17, U STAROMĚST. NÁM.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Roč. 4. Číslo

50

LETOŠNÍ SYNKOVY MODERNÍ DĚTSKÉ KNIHY.

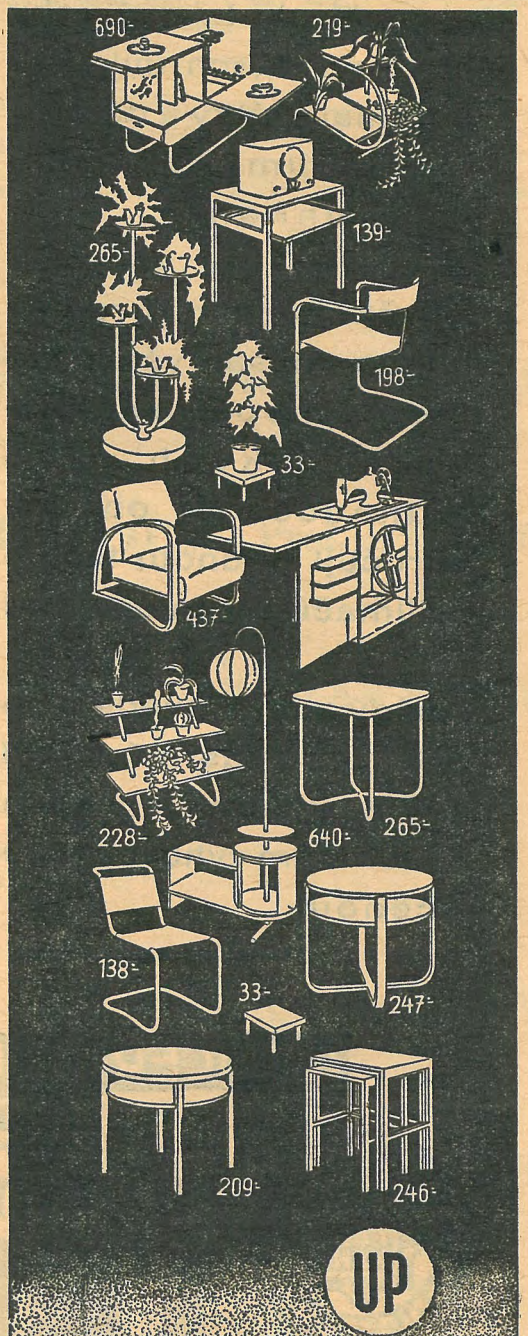
Obsah i vnější úprava knih, speciálně vydávaných pro mládež, se mění. Zatím, co někteří nakladatelé zůstávají v zajetí starých zvyků, jsou tu noví, kteří vnášejí i do literatury pro mládež nového, moderního ducha obsahu i výpravy. V čele těchto stojí nakladatelství Adolfa Synka, jež se specializovalo na knihy moderní, ukazující mladým čtenářům svět skutečný, dnešní, ne svět ježibab a skalpovaných rudochů, ale život a svět nebojácných hochů a dívek, vítězí jen nebojácností, plní a odvahou, ne vlivem duchů a záhad středověku. K letošním vánočním vydalo Synkovo nakladatelství hned šest knížek, jednu lepší druhé. At již knihy původní (těch je většina) nebo přeložené jsou vybrány svědomitě a vypravěny nejlepšimi malíři bohatě, téměř přepychově.

Ale začněme s výčetem a stručným obsahem. Václava Řezáče: Poplach v kovářské uličce (ilustrováno, J. Čapkem, brož. 24, váz. 23 Kč) je taková zdravá, dnešní knížka o Frantíku Severýnovi, který usvědčí hokynáře v chudé čtvrti ze zločinu nejhoršího; okrádání chudých. Spravedlnost dojde zde, třeba po dobrodružné pouti, zaslouženého cíle. Frantík věc vyhraje. V Holanově románu: Jirkův velký vynález (ilustroval W. Reis, brož. 13, váz. 16 Kč) opouští hrdina knihy Jirka Bídlo pro špatné hospodářské poměry reálku, třebaže by se rád stal inženýrem. Ale jeho houževnatost a píle přinesou mu náhodou na mysl vynález přístroje, jež jeho otec, strojnický mistr, využije, získá dostatečně prostředků a mladý Jirka může dostudovat. Je to radostná kniha opravdového snažení a korunování píle nečekaným úspěchem. Doporučovat Ericha Kästnera a jeho moderní pohádku Bylo to 35. května (vtipně doprovobenou obrázkem W. Triera) bylo by zbytečno (brož. 16, váz. 20 Kč). Kästner dávno ná-

leží mezi nejhledanější autory moderní mládeže, i když je toto pohádka, je tak moderní a životná, že ji každý mladý čtenář bude chtít uskutečnit, nebo bude o ní dlouho s nadšením přemýšlet. Heinrichův; Útok na R 148 (s il. Langeho, za 9, váz. 12 Kč) je typicky mužská knížka mladých hochů, Zachránění velkého rychlíku v poslední chvíli a pro statistice hochů nejkrásnější odměna, splnění snů; moci jeti na rychlíkové lokomotivě. Myslíte, že může být pro chlapce krásnější knížky, plné děje, poučení, statečnosti a pýchy z odměny...?

Dva dívčí romány, taktéž zcela moderního ražení, doplňují tuto letošní Synkovu serii. Nejsou to romány o vyplněných snech, kdy se dívka zamiluje do svého třídního profesora, nebo najde uhlazený svůj ideál na posledních tanečních. Ne, tyto romány jsou nenávrtně ztraceny. Žijeme přirozeněji, snadněji, ale za to uvědoměleji. Proto také román Emy Řezáčové: Špička chce k novinám (ilustroval V. Michal, brož. 19, váz. 25 Kč) je docela realisticky dnešní a pravdivý. Není v něm fantasmie a vzbuzování marných ilusí. Je tu život, s celou neúprosností a tvrdostí, ale i ten může poskytnouti uvědomělému děvčeti příležitost, aby se významem a došlo svého cíle, třebaže ne tak lehce a rychle jako v pohádkách. Kniha je veselá i rozrušující a podává dokonalý obraz redakcí i jevišť a patří do rukou dívčí mládeže, aby poznala, jaký život skutečně je. Také druhý dívčí román: E. Hinzelmanová: Inka jde svou cestou (ilustrovala Věra Strossová, brož. 20, váz. 26 Kč) podává nejen krásnou a napínavou, ale skutečně hodnotnou formou román mladé, nadané výtvarnice, jež jen s velkými obtížemi a obdivuhodnou energií dostává se posleze k cíli svého snažení: diplomu akademie. Prostředí rodinné na venkově i ve velkoměstě je tu podáno se vřadnou objektivitou a přesvědčivostí.

VÁNOCE

PRAHA - BRNO - BRATISLAVA - PLZEŇ - KARL VARY - ÚSTÍ N. L. - LITOMĚŘICE - PARDUBICE - HRADEC KRÁL. - OLMOUC - PŘEROV - PROSTĚJOV - ML. BOLESLAV - JABLONEC N. J. - MORAVSKÁ OSTRAVA - OPAVA - KOŠICE

Vítaný vánoční dárek

americká

KNIHOVNA

nastavovací
libovolné sestavy
nejlevněji od firmy

J. KLÍMA

továrna amer. nábytku,
PRAHA - Vodičkova 22

Telefon 29502 - Též na splátky
za ceny nezvýšené!

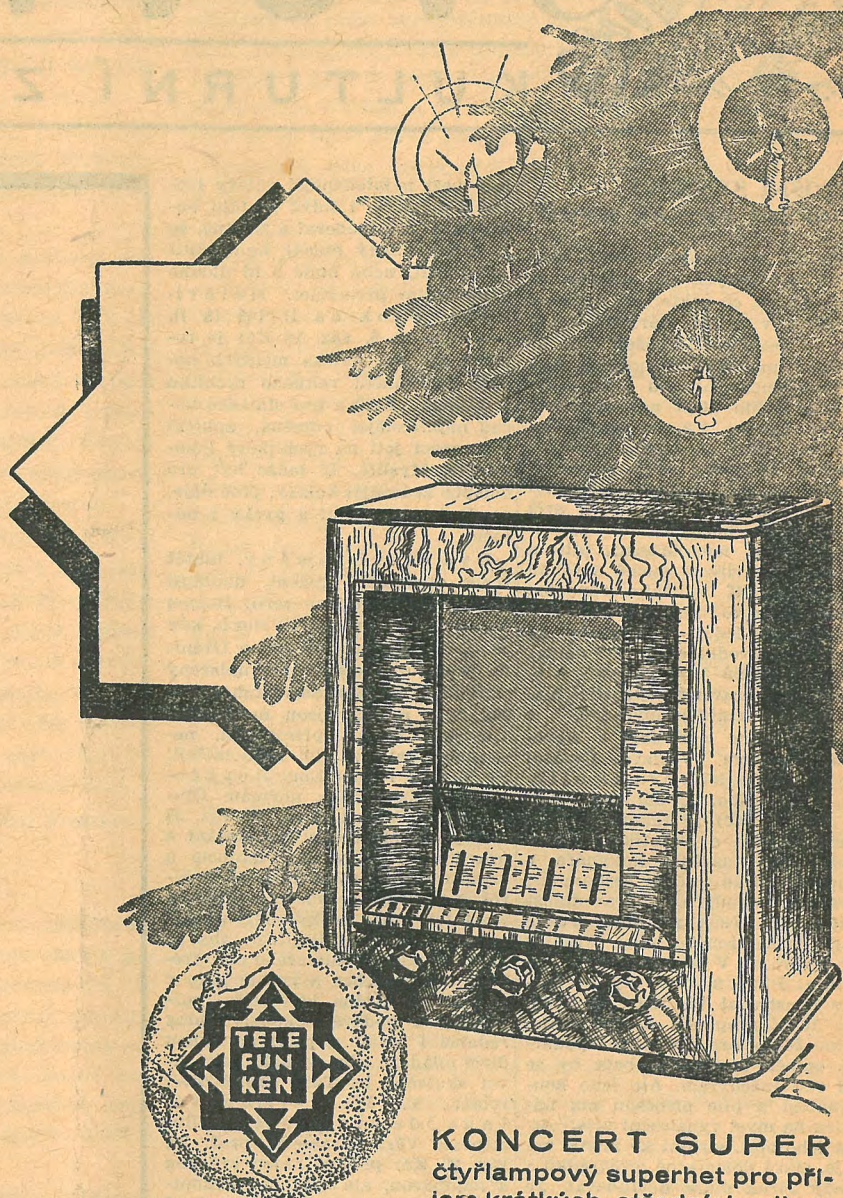

***K největším svátkům
nejcennější dárek!***

– a dárek takový, aby ještě po létech mile připomínal svátky a dárce – tedy přijímač systému Telefunken.

Skvělá koncertní reprodukce, rozsah všech vln (od 3 lamp počínaje i přijem krátkých vln) a jednoduchost obsluhy zaručují hodnotu těchto přijímačů i v budoucnu!

Každý z níže uvedených přístrojů Vás překvapí svým výkonem, jeden z nich Vám vyhoví určitě i cenou!

KONCERT SUPER
čtyřlampový superhet pro příjem krátkých, středních a dlouhých vln, s cejchovanou škálou se jmény stanic, elektrodyn. reproduktorem, automat. vyrovnáním fadingu a všemi možnostmi moderní techniky.

KONCERT DUAL Kč 950.-

KONCERT TRIAL Kč 1390.-

KONCERT SUPER Kč 2590

SYSTEM

TELEFUNKEN